

28 Φεβρουαρίου, 1992

[ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Δ/στής]

WILLIAMS AND GLYN'S BANK plc, ΚΑΙ ΑΛΛΟΣ,

Ενάγοντες,

v.

ΤΟΥ ΠΛΟΙΟΥ "MARIA",

Εναγομένου.

(Αγωγή Ναυτοδικείου Αρ. 59/82).

- Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο — Υποθήκη πλοίου — Διέπεται από το δίκαιο της χώρας της σημαίας του πλοίου.
- 5 Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο — Αλλοδαπό δίκαιο — Αποτελεί θέμα γεγονότος — Ένσταση βασισμένη σε αλλοδαπό δίκαιο πρέπει να αναφέρεται εξειδικευμένα στην υπεράσπιση.
- Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο — Αλλοδαπό δίκαιο — Πρέπει να αποδεικνύεται σαν θέμα πραγματικό — Το βάρος απόδειξης το έχει η πλευρά που το επικαλείται.
- 10 Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο — Αλλοδαπό δίκαιο — Αλληλοσυγκρουόμενη μαρτυρία εμπειρογνομόνων — Το Δικαστήριο δύναται να μελετήσει από μόνο του τις νομικές πηγές στις οποίες αναφέρθηκαν οι εμπειρογνώμονες για να επιλέξει ποια εκδοχή θα υιοθετήσει — Δεν δύναται όμως να διεξάγει δική του έρευνα από πηγές που δεν είναι ενώπιόν του.
- 15 Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο — Διαδοχή νομικών προσώπων — Διέπεται από το δίκαιο της χώρας εγγραφής τους.
- Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο — Εκδίκαση τόκου — Διέπεται από το Δίκαιο της χώρας εκδίκασης (*Lex Fori*).
- 20 Ναυτοδικείο — Δικονομία — Δικόγραφα — Ένσταση για έλλειψη αιτίας αγωγής βασισμένη πάνω σε ισχυρισμούς που αφορούν αλλοδαπό δίκαιο πρέπει να εξειδικεύεται πλήρως στις έγγραφες προτάσεις — Το κενό δεν καλύπτεται από την ύπαρξη γενικής αναφοράς σε ανυπαρξία βάσης αγωγής.
- 25 Ναυτοδικείο — Συμβατική υποθήκη πλοίου (*equitable mortgage*) — Αναγνωρίζεται από το κυπριακό δίκαιο.

- Ναυτοδικείο — Αιτία αγωγής — Υποθήκη πλοίου διεπόμενη από αλλοδαπό δίκαιο — Δύναται, σε αγωγή του στην Κύπρο, ο ενυπόθηκος δανειστής να μη επικαλεσθεί το αλλοδαπό δίκαιο, οπότε η υποθήκη θα κριθεί σαν συμβατική υποθήκη (equitable mortgage) με βάση το κυπριακό δίκαιο — Σε τέτοια περίπτωση, αν ο ενυπόθηκος χρεώστης επικαλεσθεί το αλλοδαπό δίκαιο σαν υπεράσπιση, δύναται ο δανειστής να δώσει λεπτομέρειες στην απάντηση του για την εγκυρότητα της υποθήκης δυνάμει του αλλοδαπού δικαίου, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι εισάγει νέα βάση αγωγής. 5
- Ναυτοδικείο — Δικονομία — Δικόγραφα — Καταχώρηση δικογράφου σε απάντηση τροποποιημένου δικογράφου — Δεν μπορεί να διαφέρει από το αρχικό εκτός από τροποποιήσεις που συνεπάγονται ή είναι αναγκαίες από τις τροποποιήσεις που έγιναν — Αν περιέχει περισσότερες τροποποιήσεις, η άλλη πλευρά πρέπει να ζητήσει την διαγραφή τους, άλλως θεωρείται ότι τις έχει αποδεχθεί. 15
- Ναυτοδικείο — Αγωγή in rem εναντίον πλοίου — Εμφάνιση των ιδιοκτητών για υπεράσπισή του — Θεωρούνται ότι έχουν υποταχθεί στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και ότι είναι διάδικοι — Δύναται να εκδοθεί και εναντίον τους απόφαση. 15
- Διάδικοι — Ταυτότητα διαδίκων — Αλλοδαπή εταιρεία διαδεχόμενη, δύναμει αλλοδαπού δικαίου, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις υφιστάμενης διαδίκου αλλοδαπής εταιρείας — Δύναται να την αντικαταστήσει σαν διάδικος. 20
- Λόγοι υπεράσπισης — Μη εγερθέντες για συγκεκριμένο επίδικο θέμα ενώπιον αλλοδαπού Δικαστηρίου — Κατά πόσο υπάρχει δεδικασμένο και για αυτούς — Εφαρμόζονται οι ίδιες αρχές που ισχύουν στο κυπριακό εσωτερικό δίκαιο. 25
- Μαρτυρία — Νομικό κώλυμα για συγκεκριμένο επίδικο θέμα λόγω δεδικασμένου (issue estoppel) από αλλοδαπό Δικαστήριο — Αναγνωρίζεται από το κυπριακό δίκαιο — Προϋποθέσεις υπό τις οποίες αναγνωρίζεται. 30
- Μαρτυρία — Αγγλική Bankers' Books Evidence Act, 1879 — Εφαρμόζεται στην Κύπρο δυνάμει του άρθρου 3 του περί Αποδείξεως Νόμου, Κεφ. 9. 1
- Μαρτυρία — Bankers' Books Evidence Act, 1879 - Κατά πόσο εφαρμόζεται για την αποδοχή αντιγράφων τραπεζικών λογαριασμών που ετοιμάσθηκαν με "επεξεργαστή κειμένων" από στοιχεία που τηρούνται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. 35
- Λέξεις και φράσεις — "and all other books used in the ordinary business of the Bank" στο Bankers' Books Evidence Act, 1879 — Περιλαμβάνει αντίγραφα τραπεζικών λογαριασμών που ετοιμάσθηκαν με 40

"επεξεργαστή κειμένων" από στοιχεία που τηρούνται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή.

- 5 Τόκος — Ξένες συναλλαγές — Δεν εφαρμόζονται οι πρόνοιες του περί Τόκου Νόμου — Επιφύλαξη του άρθρου 7 του περί Τόκου και Συναφών Θεμάτων Νόμου, 1977 (Ν. 2/77).

Απόφαση — Διπλότητα διαδικασίας — Απόφαση για το ίδιο ζήτημα εκδοθείσα εναντίον του ίδιου προσώπου από αλλοδαπό Δικαστήριο — Εμποδίζει την έκδοση απόφασης για το ίδιο ζήτημα εναντίον του ίδιου προσώπου από κυπριακό Δικαστήριο.

- 10 Με αγωγή in rem εναντίον του εναγομένου πλοίου, που ήταν υπό ελληνική σημαία, η αρχική ενάγουσα Williams and Glyn's Bank Limited απαιτούσε το υπόλοιπο δανείου και τόκους, ανερχόμενο σε πολλά εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, που η Ενάγουσα είχε χορηγήσει σε τρίτα πρόσωπα, και που είχε εξασφαλισθεί με υποθήκη του εναγομένου πλοίου, που είχε εγγραφεί στην ελληνική αρμόδια αρχή. Στην αναφορά της η ενάγουσα δεν είχε δώσει λεπτομέρειες σχετικά με την υποθήκη ή την εγγραφή της, αλλά έδωσε τις λεπτομέρειες αυτές στην απάντησή της στην υπεράσπιση του εναγομένου πλοίου, όπου εγέρθηκε το θέμα ότι η υποθήκη ήταν ξένη υποθήκη και διείπτετο από το αλλοδαπό δίκαιο. Η αρχική υπεράσπιση περιλάμβανε παραδοχή ότι η υποθήκη ήταν ελληνική υποθήκη εγγεγραμμένη στην Ελλάδα σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, η παραδοχή αυτή όμως δεν περιλήφθηκε σε νέα υπεράσπιση που είχε καταχωρηθεί σε απάντηση τροποποιημένης αναφοράς που είχε καταχωρηθεί η ενάγουσα μετά από διαταγή του Δικαστηρίου. Η εν λόγω απόσυρση της παραδοχής δεν ήταν αναγκαία για να απαντηθεί η τροποποιημένη αναφορά, αλλά η ενάγουσα δεν έκαμε αίτηση για διαγραφή της νέας παραγράφου και επαναφορά της αρχικής.

- 30 Ενώ εκκρεμούσε η διαδικασία, σύμφωνα με νόμο που θεσπίσθηκε στην Βρετανία, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις της αρχικής ενάγουσας αναλήφθηκαν από την Royal Bank of Scotland PLC, η οποία ζήτησε να αντικαταστήσει την αρχική ενάγουσα σαν ενάγουσα στην αγωγή.

- 35 Ήταν κοινά αποδεκτό γεγονός ότι κατά την εγγραφή της υποθήκης στην ελληνική αρμόδια αρχή είχε παραληφθεί να αναφερθεί ο τίτλος κτήσεως του πλοίου κατά παράβαση σχετικής ρητής διάταξης του ελληνικού νόμου. Υπήρχε όμως διαμετρική διαφορά μεταξύ των δύο πλευρών ως προς το αποτέλεσμα της εν λόγω παράλειψης. Ο μεν εμπειρογνώμονας μάρτυρας της ενάγουσας ισχυρίσθηκε ότι η παράλειψη δεν επηρέασε την εγκυρότητα της υποθήκης, ενώ ο εμπειρογνώμονας μάρτυρας του εναγομένου πλοίου ανέφερε ότι η παράλειψη αυτή καθιστούσε την όλη υποθήκη άκυρη. Σε αγωγή ενώπιον αρμόδιου ελληνικού δικαστηρίου μεταξύ της αρχικής ενάγουσας και της πλοιοκτήτριας εταιρείας,

όπου η εν λόγω παράλειψη δεν είχε εγερθεί σαν λόγος υπεράσπισης, το ελληνικό δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η υποθήκη ήταν έγκυρη.

Κατά την ακρόαση κατατέθηκαν εκ μέρους της ενάγουσας σαν τεκμήρια για απόδειξη του ακριβούς υπολοίπου το κεφαλαίου και τόκων που οφείλονταν δυνάμει του δανείου, αντίγραφα τραπεζικών λογαριασμών που είχαν ετοιμασθεί με "επεξεργαστή κειμένων" από στοιχεία που τηρούνταν σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Κατατέθηκε επίσης στο Δικαστήριο ότι η ενάγουσα είχε κινήσει αγωγή και πάρει απόφαση εναντίον της πλοιοκτητικής εταιρείας για το υπόλοιπο του δανείου και τόκους στα αγγλικά δικαστήρια.

Ενώ τα πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης ουσιαστικά δεν αμφισβητήθηκαν, εκ μέρους του εναγόμενου πλοίου προβλήθηκαν τα εξής επιχειρήματα: (α) Δεδομένου ότι το εφαρμοστέο δίκαιο στην υποθήκη ήταν το ελληνικό, η ενάγουσα δεν είχε αιτία αγωγής διότι στην αναφορά της δεν είχε αναφέρει ότι η υποθήκη ήταν εγγεγραμμένη σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ελληνικού δικαίου και δεν είχε δώσει λεπτομέρειες της εγγραφής. (β) Εν πάσει περιπτώσει η υποθήκη ήταν άκυρη σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, διότι κατά την εγγραφή της δεν είχε καταχωρηθεί ο τίτλος κτήσεως του πλοίου. (γ) Η τελική ενάγουσα Royal Bank of Scotland PLC δεν μπορούσε να στοιχειοθετήσει βάσει αγωγής εναντίον του εναγόμενου πλοίου διότι δεν είχε αποδειχθεί ο ισχυρισμός για διαδοχή υποχρεώσεων και δικαιωμάτων. (δ) Τα κατατεθέντα αντίγραφα τραπεζικών λογαριασμών, που είχαν ετοιμασθεί με "επεξεργαστή κειμένων" από στοιχεία που τηρούνταν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή της Τράπεζας, δεν μπορούσαν να γίνουν αποδεκτά σαν μαρτυρία του υπολοίπου του οφειλόμενου ποσού και των τόκων δυνάμει του δανείου. (ε) Τυχόν απόφαση μπορούσε να εκδοθεί μόνο εναντίον του εναγόμενου πλοίου και όχι και εναντίον της πλοιοκτητικής εταιρείας.

Στα πιο πάνω επιχειρήματα η ενάγουσα απάντησε ως εξής:

Για το (α), ότι το εναγόμενο πλοίο δεν μπορούσε να επικαλεσθεί την ένσταση ότι δεν υπήρχε αιτία αγωγής διότι, εφόσον αυτή βασιζόταν στο αλλοδαπό δίκαιο, θα έπρεπε να είχε αναφερθεί στην υπεράσπιση εξειδικευμένα, με αναφορά δηλαδή στα συγκεκριμένα άρθρα και πρόνοιες του ελληνικού δικαίου, πράγμα που δεν είχε γίνει, και ότι η γενική αναφορά σε ανυπαρξία αιτίας αγωγής δεν εκάλυπτε το κενό. Περαιτέρω αναφέρθηκε ότι στην αναφορά δεν είχε γίνει επίκληση του ελληνικού δικαίου πράγμα που εσήμαινε ότι η ενάγουσα εβάσισε την αγωγή της στην ύπαρξη συμβατικής υποθήκης (equitable mortgage) σύμφωνα με το κυπριακό δίκαιο. Επιπλέον ισχυρίστηκε ότι το εναγόμενο πλοίο στην αρχική του υπεράσπιση είχε παραδεχθεί την ύπαρξη έγκυρης εγγεγραμμένης υποθήκης σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο και ότι δεν εδικαιούτο

να αποσύρει την παραδοχή αυτή με την νέα υπεράσπιση του που καταχώρησε σε απάντηση της τροποποιημένης αναφοράς (που είχε καταχωρηθεί μετά από διαταγή του Δικαστηρίου) διότι η απόσυρση αυτή δεν συνεπαγόταν ή ήταν αναγκαία από την τροποποιημένη αναφορά. Για το (β), ότι υπήρχε νομικό κώλυμα (issue estoppel) για την έγερση ισχυρισμού για μη εγκυρότητα της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου, διότι το θέμα αυτό είχε αποφασισθεί από το ελληνικό δικαστήριο στην πιο πάνω αγωγή, όπου ουσιαστικά οι διάδικοι ήταν οι ίδιοι, δηλαδή η αρχική ενάγουσα και η πλοιοκτήτρια εταιρεία έστω και αν, στην αγωγή εκείνη, το θέμα της ισχυριζόμενης παράλειψης καταχώρησης του τίτλου κτήσεως του πλοίου δεν είχε εγερθεί σαν υπεράσπιση. Πέραν τούτου, και επί της ουσίας της ένστασης, η ισχυριζόμενη παράλειψη δεν είχε σαν αποτέλεσμα την ακυρότητα της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου. Αναφορικά με τις άλλες ισχυριζόμενες παραλείψεις, δεν υπήρχε οποιαδήποτε μαρτυρία για το αποτέλεσμά τους στο ελληνικό δίκαιο. Για το (γ), ότι θέματα διαδοχής νομικών προσώπων διέπονται από το δίκαιο της χώρας εγγραφής τους, δηλ. το αγγλικό δίκαιο, και ότι σύμφωνα με τις πρόνοιες ειδικού αγγλικού νόμου, για τις οποίες είχε δοθεί μαρτυρία στο Δικαστήριο, η τελική ενάγουσα είχε αναλάβει τα δικαιώματα και υποχρεώσεις της αρχικής ενάγουσας. Για το (δ), ότι τα αντίγραφα των τραπεζικών λογαριασμών μπορούσαν να γίνουν αποδεκτά σαν μαρτυρία δυνάμει των προνοιών του αγγλικού Bankers' Books Evidence Act, 1879, το οποίο εφαρμοζόταν στην Κύπρο δυνάμει του άρθρου 3 του περί Αποδείξεως Νόμου, Κεφ. 9. Για το (ε), ότι θα έπρεπε να εκδοθεί απόφαση και εναντίον της πλοιοκτήτριας εταιρείας διότι αυτή, έστω και αν δεν ήταν διάδικος στην υπόθεση, είχε εμφανισθεί για να υπερασπίσει το εναγόμενο πλοίο και με τον τρόπο αυτό είχε υποταχθεί στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

Εγέρθηκε, επίσης, θέμα ποιό δίκαιο διέλιπε την εκδίκαση του τόκου.

Αποφασίσθηκε ότι:

(α) Εφ' όσο η ένσταση για ανυπαρξία αιτίας αγωγής βασιζόταν στο ελληνικό δίκαιο, η ένσταση έπρεπε να είχε εξειδικευθεί στην υπεράσπιση με αναφορά στις συγκεκριμένες πρόνοιες του ελληνικού δικαίου στις οποίες βασιζόταν, και η ύπαρξη γενικής αναφοράς στην υπεράσπιση σε ανυπαρξία αιτίας αγωγής δεν θεράπευε το κενό που υπήρχε.

(β) Εφ' όσο η συμβατική υποθήκη (equitable mortgage) αναγνωρίζεται από το κυπριακό δίκαιο, η ενάγουσα μπορούσε να βασίσει την αγωγή της στην συμβατική υποθήκη χωρίς να επικαλεσθεί το ελληνικό δίκαιο και κατά συνέπεια χωρίς να υποχρεούται να δώσει λεπτομέρειες για την εγγραφή του και την εγκυρότητα της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου.

(γ) Αν και ήταν ορθός ο ισχυρισμός της ενάγουσας ότι η απόσυρση της παραδοχής της εγκυρότητας της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου, που είχε γίνει στην αρχική υπεράσπιση, με την καταχώρηση της νέας υπεράσπισης σε απάντηση της τροποποιημένης αναφοράς, δεν συνεπαγόταν και δεν ήταν αναγκαία από την τροποποίηση της αναφοράς, εφόσον η ενάγουσα δεν είχε ζητήσει με αίτηση την διαγραφή της νέας παραγράφου και την επαναφορά της αρχικής παραγράφου με την οποία γινόταν η παραδοχή, θεωρείτο ότι είχε αποδεχθεί τη νέα υπεράσπιση.

(δ) Υπήρχε νομικό κώλυμα (issue estoppel) για το εναγόμενο πλοίο να εγείρει θέμα εγκυρότητας της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου, διότι το θέμα είχε αποφασισθεί τελεσίδικα από αρμόδιο Δικαστήριο, δηλαδή το ελληνικό Δικαστήριο, σε αγωγή που είχε κινηθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων. Το ότι η εναγόμενη στην αγωγή ενώπιον του ελληνικού Δικαστηρίου ήταν η πλοιοκτήτρια εταιρεία, ενώ στην παρούσα αγωγή εναγόμενο ήταν μόνο το πλοίο, δεν εσήμαινε ότι δεν υπήρχε ταυτότητα διαδίκων, ενόψει του ότι η πλοιοκτήτρια εταιρεία είχε εμφανισθεί στην παρούσα αγωγή και είχε υπερασπισθεί το εναγόμενο πλοίο. Επιπλέον, το ότι το συγκεκριμένο θέμα της μη καταχώρησης του τίτλου κτίσεως του πλοίου δεν είχε εγερθεί ενώπιον του ελληνικού δικαστηρίου δεν εμπόδιζε την εφαρμογή της πιο πάνω αρχής περί νομικού κωλύματος, διότι ίσχυε και στις αλλοδαπές αποφάσεις η αρχή που ισχύει στις κυπριακές αποφάσεις ότι υπάρχει δεδικασμένο αναφορικά με όλα τα ζητήματα που σχετίζονταν με την συγκεκριμένη υπόθεση είτε εγέρθηκαν στο Δικαστήριο είτε μπορούσαν να είχαν εγερθεί στο Δικαστήριο αλλά δεν εγέρθηκαν στην πράξη.

(ε) Επί της ουσίας του ισχυρισμού για ακυρότητα της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου, το Δικαστήριο είχε εξουσία να εξετάσει το ίδιο τις πηγές του αλλοδαπού δικαίου, δηλαδή του ελληνικού, στις οποίες είχαν αναφερθεί οι εμπειρογνώμονες μάρτυρες των διαδίκων για να μορφώσει ίδια γνώμη, αν και δεν είχε εξουσία να διεξάγει δική του έρευνα σε πηγές που δεν είχαν τεθεί ενώπιον του από τους εμπειρογνώμονες μάρτυρες. Εφαρμόζοντας την πιο πάνω αρχή η εκδοχή του εμπειρογνώμονα μάρτυρα της ενάγουσας ότι η τυχόν παράλειψη καταχώρησης του τίτλου κτίσεως του πλοίου δεν οδηγούσε σε ακυρότητα της υποθήκης δυνάμει του ελληνικού δικαίου, έγινε αποδεκτή.

(στ) Εφόσον θέματα διαδοχής νομικών προσώπων διέπονται από το δίκαιο της χώρας εγγραφής τους, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση το αγγλικό δίκαιο, ήταν καθαρό από την προσαχθείσα μαρτυρία ότι σαν αποτέλεσμα των προνοιών του ειδικού αγγλικού νόμου που είχε θεσπισθεί για το θέμα η τελική ενάγουσα Royal Bank of Scotland plc είχε αναλάβει τα δικαιώματα και υποχρεώσεις της αρχικής ενάγουσας Williams and Glyn's Bank Limited, και κατά συνέπεια η αρχική ενάγουσα είχε νομότητα αντικατασταθεί από

την τελική ενάγουσα, η οποία είχε δικαίωμα αγωγής εναντίον του εναγομένου πλοίου.

5 (ζ) Έχοντας στο νου το σκοπό του νόμου που είναι η διευκόλυνση των τραπεζών στην προσαγωγή μαρτυρίας με τη μορφή αντιγράφων αντί των πρωτοτύπων, και εφαρμόζοντας την ερμηνευτική αρχή του ejusdem generis, η φράση "and all other books used in the ordinary business of the bank" στο άρθρο 9 του Bankers Books Evidence Act, 1879, ήταν γενική και κάλυπτε οποιασδήποτε μορφής μόνιμης καταγραφής στοιχεία που τηρούνται από τράπεζες, περιλαμβανομένων και αντιγράφων που προέρχονται από "επεξεργαστή κειμένων" από στοιχεία που τηρούνται από ηλεκτρονικό υπολογιστή.

10 (η) Το θέμα του τόκου διείπτετο από το δίκαιο της χώρας εκδίκασης (lex fori), δηλαδή το κυπριακό δίκαιο, και είχε εφαρμογή η επιφύλαξη του άρθρου 7 του περί Τόκου και Συναφών Θεμάτων Νόμου, 1977, με την οποία οι ξένες συναλλαγές εξαιρούνταν από τις υπόλοιπες πρόνοιες του περί Τόκου Νόμου.

15 (θ) Αν και υπό κανονικές συνθήκες το γεγονός ότι η πλοιοκτήτρια εταιρεία είχε εμφανισθεί στην υπόθεση και είχε υπερασπισθεί το εναγόμενο πλοίο θα σήμαινε ότι θα μπορούσε να εκδοθεί απόφαση και εναντίον της, στην παρούσα περίπτωση, επειδή εναντίον της πλοιοκτήτριας εταιρείας είχε ήδη εκδοθεί απόφαση από αγγλικό Δικαστήριο για το ίδιο ζήτημα, το Δικαστήριο εμποδίζετο από 20 του να εκδόσει οποιαδήποτε απόφαση εναντίον της πλοιοκτήτριας εταιρείας, διότι θα εδημιουργείτο θέμα διπλότητας της διαδικασίας.

30 Εκδόθηκε απόφαση εναντίον του εναγομένου πλοίου και υπέρ των εναγόντων για ποσό Δολ. ΗΠΑ 4.400.000,00 πλέον Δολ. ΗΠΑ 11.000.000,00 τόκους, πλέον έξοδα για δύο δικηγόρους.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

35 *Williams & Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 106, 124, 773, 844.

Williams & Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria" (1985) 1 C.L.R. 495.

Kouloumbis v. The Ship "Maria" (1983) 1 C.L.R. σελ. 497, 682.

The Ship "Maria" v. Williams & Glyn's Bank (1983) 1 C.L.R. 706.

40 *Kouloumbis v. The Ship "Maria"* (1984) 1 C.L.R. 285.

Williams & Glyn's Bank v. Ship "Maria"	(1992)	
<i>Williams & Glyn's Bank plc v. Kouloumbis v. The Ship "Maria"</i>	<i>(1984) 1 C.L.R. 569, 674</i>	
<i>Cyprus Telecommunications Authority v. The Ship "Maria"</i>	<i>(1983) 1 C.L.R. 825</i>	
<i>Kouloumbis v. The Ship "Maria"</i>	<i>(1985) 1 C.L.R. 486</i>	5
<i>Williams & Glyn's Bank plc v. Kouloumbis v. The Ship "Maria"</i>	<i>(1986) 1 C.L.R. 627</i>	
<i>The Angel Bell</i>	<i>[1979] 2 L.L.R. 491</i>	
<i>Georgiades v. Kaminaras</i>	<i>(1958) 23 C.L.R. 276</i>	
<i>Vlachos v. Dorothea Shipping</i>	<i>(1980) 1 C.L.R. 113</i>	10
<i>Williams & Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"</i>	<i>(1984) 1 C.L.R. 821</i>	
<i>Hungarian Shipping Co v. Cyprus Compound Fodders</i>	<i>(1981) 1 C.L.R. 380</i>	
<i>Mahattou v. Viceroy Shipping Co Ltd</i>	<i>(1979) 1 C.L.R. 542</i>	15
<i>Hollis v. Burton</i>	<i>[1892] 3 Ch. 226</i>	
<i>Squire v. Squire</i>	<i>[1972] 1 All E.R. 891</i>	
<i>Georgiou v. Kyriacou</i>	<i>(1986) 1 C.L.R. 433</i>	
<i>Styllianou v. Manoli</i>	<i>(1982) 1 C.L.R. 287</i>	
<i>Spyropoulos v. Transavia Holland N.V. Amsterdam</i>	<i>(1979) 1 C.L.R. 421</i>	20
<i>Mills v. Cooper</i>	<i>[1967] 2 All E.R. 100</i>	
<i>The Sennar</i>	<i>[1985] 2 All E.R. 104</i>	
<i>Carl-Zeiss-Stiftung v. Rayner & Keeler Ltd (No. 2)</i>	<i>[1966] 2 All E.R. 536</i>	25
<i>Demetriou v. Hilides</i>	<i>(1980) 1 J.S.C. 211</i>	
<i>R. v. Governor of Brixton Prison ex parte Osman (1)</i>	<i>[1992] 1 All E.R. 108</i>	
<i>Colt Industries v. Sarlie (No.2)</i>	<i>[1966] 1 W.L.R. 1287</i>	
<i>"The August 8"</i>	<i>[1983] 2 A.C. 450</i>	30

- 1 A.A.A.**   **Williams & Glyn's Bank v. Ship "Maria"**
The Gemma (1899) p. 285.
The Banco [1971] 1 All E.R. 524.
"The Nordglimt" [1988] 2 All E.R. 531.
Theori v. Djoni (1984) 1 C.L.R. 296.
- 5**   *Henderson v. Henderson* [1844] 6 Q.B. 288.
Vervaeke v. Smith [1982] 2 All E.R. 144.
Israel Discount Bank of New York v. Hadjipateras [1984] 1 W.L.R. 137.
- 10**   *Dalmia Dairy Industries Ltd v. National Bank of Pakistan* [1978] 2 L.L.R. 223.
Dynamit A/G v. Rio Tinto Co [1918] App. Cas. 260.
Earl Nelson v. Lord Bridport [1843-60] All E.R. Rep. 1032.
Bumper Development Corp. Ltd v. Commissioner of Police of the Metropolis [1991] 4 All E.R. 638.
- 15**   *Metlis v. National Bank of Greece and Athens* [1957] 2 Q.B. 33.
Letco Co v. Ηλιάδη, (1991) 1 A.A.Δ. 435.
Adams v. National Bank of Greece S.A. [1961] A.C. 225.
Arab Monetary Fund v. Hashim (No. 3) [1991] 1 All E.R. 871.
- 20**   *The Attorney-General of the Republic v. Theocharides* (1973) 2 C.L.R. 75.
Azinas v. Police (1981) 2 C.L.R. 9.
Αστυνομία v. Ευδιά, (1992) 2 A.A.Δ. 26.
Barker v. Wilson [1980] 2 All E.R. 81.
Millangos v. George Frank (Textiles) Ltd (No. 2) [1977] Q.B. 489.
- 25**   *Helmsing Schiffahrts GmbH and Co v. Malta Dry Docks Corporation* [1977] 2 L.L.R. 444.
"The Point Breeze" Lloyds Rep., Vol. 30, p. 229.
"The Despina G.K." [1982] 2 Lloyds Rep. 555.

Αγωγή.

Αγωγή για το ποσό των \$7.202.465,28 για παράλειψη πληρωμής από τους οφειλέτες της σύμβασης υποθήκης του εναγομένου πλοίου, η οποία δόθηκε σαν εξασφάλιση δανείου που παρεχώρησε η ενάγουσα εταιρεία σε τρίτους. 5

M. Μοντάνιος και E. Μοντάνιος, για τους ενάγοντες.

M. Ηλιάδης και A. Σκορδής για τους εφεσίβλητους.

Cur. adv. vult.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Δ., ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση. Ο Λόρδος Denning αναφερόμενος στο δικαίωμα πρόσβασης στα Αγγλικά Δικαστήρια είπε χαρακτηριστικά: 10

... "is not confined to Englishmen. It extends to any friendly foreigner. He can seek the aid of our courts if he decides to do so. You may call this forum shopping if you please, but if the forum is England, it is a good place to shop in, both for the quality of the goods and the speed of service." (The Atlantic Star [1973] QB 364, at page 382). 15

Με όλο το σεβασμό, θα υιοθετούσα το πιο πάνω απόσπασμα του Λόρδου Denning και για την Κύπρο σαν καλό φόρουμ σε εκείνους τους αλλοδαπούς φίλους που ζητούν τη βοήθεια των Κυπριακών Δικαστηρίων. 20

Η υπόθεση αυτή ουσιαστικά δεν έχει καμιά σχέση με την Κύπρο. Οι ενάγοντες είναι Βρετανική δημόσια εταιρεία, ενώ το εναγόμενο πλοίο ήταν κατά το συγκεκριμένο χρόνο ελληνικό. Η διαφορά των μερών εστιάζεται ουσιαστικά σε μία σύμβαση υποθήκης του εναγόμενου πλοίου, η οποία δόθηκε σαν εξασφάλιση δανείου που παραχώρησε η ενάγουσα εταιρεία σε τρίτους. Όλες οι συμφωνίες υποθήκης, δανείου, εγγυήσεων, έγιναν εκτός Κύπρου καθώς και οι παραβάσεις αυτών των συμφωνιών. Οι ενάγοντες τελικά επέλεξαν την Κύπρο για να επιλύσουν τη διαφορά τους με το εναγόμενο πλοίο, όχι όμως επιλεκτικά ως προς το 30

δικαιϊκό σύστημα (forum shopping), αλλά λόγω διάφορων συγκυριών που αναφέρω αμέσως.

- Μετά την παράλειψη των οφειλετών των εναγόντων να πληρώσουν το εκκρεμές υπόλοιπο του δανείου που είχαν
- 5 παραχωρήσει σε αυτούς, οι ενάγοντες, βασιζόμενοι στις εξουσίες που τους έδινε η σύμβαση υποθήκης του εναγόμενου πλοίου, ανέλαβαν κατοχή του πλοίου στις 19/2/82 στην πόλη Ισκεντερούν που βρίσκεται στη νοτιο-ανατολική Τουρκία. Οι αντιπρόσωποι των εναγόντων, οι
- 10 οποίοι επιβιβάστηκαν στο πλοίο, το οδήγησαν στη Λάρνακα για ανεφοδιασμό με τελικό προορισμό την Ελλάδα. Στη Λάρνακα τα δεδομένα άλλαξαν, ο πλοίαρχος και οι ιδιοκτήτες του πλοίου άρχισαν να αμφισβητούν το δικαίωμα των εναγόντων να εξασκούν έλεγχο και να κατέχουν
- 15 το πλοίο και τελικά αρνήθηκαν σε αντιπροσώπους των εναγόντων να επιβιβαστούν στο πλοίο για να πάρουν τον πλήρη έλεγχο και την κατοχή του. Σαν αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης οι ενάγοντες, με το φόβο ότι θα έχαναν τη μόνη εξασφάλισή τους, εξαναγκάστηκαν να συλλάβουν
- 20 και να ακινητοποιήσουν το πλοίο, μετά από αίτηση στο Δικαστήριο αυτό, χαράσσοντας ταυτόχρονα την αρχή της πορείας της διαδικασίας αυτής. Η πορεία αυτή δυστυχώς υπήρξε μακριά και κάτω από κλίμα έντονης νομικής διαμάχης χρειάστηκαν δέκα περίπου χρόνια για να ολοκληρωθεί η εκδίκαση της υπόθεσης. Η μεγάλη αυτή καθυστέρηση δυστυχώς πλήττει την κυπριακή δικαιοσύνη και κάνει την κυπριακή επιλογή σαν νομικό φόρουμ ολιγότερο δελεαστική. Η καθυστέρηση όμως αυτή οφείλεται σε πολλούς παράγοντες που δεν θα ήταν σκόπιμο κανείς να
- 25 ενδιατρέξει με πλήρη λεπτομέρεια. Αναφέρω όμως μερικούς σκιαγραφώντας ταυτόχρονα τις βασικές εξελίξεις της διαδικασίας.
- 30

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

- Το εναγόμενο πλοίο συνελήφθηκε στις 26/2/82. Στις 9/
- 35 3/82 μεταφέρθηκε από τη Λάρνακα στη Λεμεσό μετά από αίτηση του Αξιωματικού Ναυτοδικείου και συμφωνίας όλων των μερών, για λόγους ασφαλείας. Παρόλο που η δι-

νογραφία συμπληρώθηκε αρκετά σύντομα, η διαδικασία διακόπτετο συνεχώς από αλληπάληλες αιτήσεις τις οποίες το Δικαστήριο είχε υποχρέωση να εκδικάσει πριν την τελική εκδίκαση της ουσίας της υπόθεσης.

Μία από αυτές ήταν η αίτηση των εναγόντων, ημερομηνίας 26/10/82, για να επιφέρουν αλλαγές στον τίτλο της αγωγής. Καταχωρήθηκε ένσταση και το Δικαστήριο εξέδωσε την Απόφαση του στις 26/1/83, επιτρέποντας τις αιτούμενες τροποποιήσεις. (*Williams & Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 106).

5

Επίσης άλλη αίτηση που απασχόλησε το Δικαστήριο ήταν αυτή που καταχωρήθηκε εκ μέρους των εναγόντων στις 23/6/82 για πώληση του εναγόμενου πλοίου *pendente lite* και κατάθεση του προϊόντος πώλησης στο Δικαστήριο. Τούτο κατέστη αναγκαίο λόγω των αυξημένων κόστων του Αξιωματικού Ναυτοδικείου για τη συντήρηση του πλοίου στο λιμάνι. Το Δικαστήριο αφού εκδίκασε την αίτηση αυτή για την οποία υπήρξε έντονη αντίδραση από μέρους του εναγόμενου πλοίου, εξέδωσε την Απόφαση του στις 22/9/83 (*Williams and Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 773), διατάσσοντας την πώληση του πλοίου. Τελικά το πλοίο πωλήθηκε σε εκτέλεση διαδικασίας *fiat facias* άλλης αγωγής στις 13/10/83 για ποσό \$1.500.000 Αμερικανικών Δολαρίων, ποσό το οποίο κατατέθηκε σε τοπική Τράπεζα.

10
15
20
25

Η υπόθεση μετά από διάφορες άλλες αιτήσεις, και αφού το Δικαστήριο ασχολήθηκε με άλλα αναφυόμενα θέματα στη διαδικασία (όπως αίτηση για αποκάλυψη εγγράφων και άλλων), ορίστηκε για ακρόαση στις 31/10/83. Ομως, μετά από αίτηση του εναγόμενου πλοίου για αναβολή της ακρόασης, αίτηση για την οποία οι ενάγοντες είχαν ένσταση, το Δικαστήριο ενέκρινε διστακτικά την αναβολή με Απόφαση του ημερομηνίας 27/10/83. (*Williams & Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 844). Το Δικαστήριο όρισε την υπόθεση σύντομα για ακρόαση στις 5/12/83, 6/12/83 και 7/12/83, ημερομηνίες κατά τις οποίες δόθηκε η προφορική μαρτυρία του Rex William Harrington

30

35

(Μ.Ε.1), Γενικού Διευθυντή της ενάγουσας εταιρείας. Δυστυχώς όμως η συνέχεια της ακροαματικής διαδικασίας διακόπηκε και πάλι λόγω του ότι το Δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να επιληφθεί άλλων αιτήσεων.

- 5 Μια από αυτές ήταν αίτηση εκ μέρους του εναγόμενου πλοίου, με την οποία αιτείτο παραμερισμό του διατάγματος σύλληψης του, καθώς και διάταγμα παραμερισμού και ακύρωσης του κλητηρίου εντάλματος λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας. Μετά από εκδίκαση της αίτησης αυτής, το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση με Απόφαση του ημερομηνίας 25/6/85. (*Williams & Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"* (1985) 1 C.L.R. 495).

- 15 Η υπόθεση και πάλι, αφού προσέκρουσε σε διάφορες άλλες ενδιάμεσες αιτήσεις (όπως η αίτηση για τροποποίηση του τίτλου και πάλι της αγωγής με την αντικατάσταση του ονόματος των εναγόντων με την Royal Bank of Scotland plc, Διάταγμα Δικαστηρίου ημερομηνίας 25/6/86. Επίσης σχετική η Ενδιάμεση Απόφαση του Δικαστηρίου ημερομηνίας 26/11/85 που προηγήθηκε σε αίτηση ex parte),
20 συνέχισε την πορεία της για την ακροαματική διαδικασία.

- Η 15/6/87 ορίζεται για συνέχιση της ακρόασης και εκείνη την ημέρα καταθέτει ενώπιον του Δικαστηρίου ο Μάρτυρας (Μ.Ε.2) Καθηγητής Άλκης Αργυριάδης. Η κυρίως εξέταση του μάρτυρα αυτού συνεχίζεται και στις 16/6/87,
25 οπότε σε κάποιο σημείο εγέρθηκε ένσταση εκ μέρους του εναγόμενου πλοίου κατά πόσο ο μάρτυρας μπορούσε να αναφερθεί σε εγγεγραμμένη υποθήκη ή όχι. Το Δικαστήριο αφού άκουσε επιχειρηματολογία και από τις δύο πλευρές, επιφύλαξε την Απόφαση του πάνω στο θέμα αυτό και
30 όπως ήταν φυσικό, η συνέχιση της ακρόασης αναβλήθηκε επ' αόριστο μέχρι την έκδοση της Απόφασης.

- Στη συνέχεια δύο γεγονότα επισυμβαίνουν, τα οποία και πάλι θα έχουν δυστυχώς σαν αποτέλεσμα την περαιτέρω καθυστέρηση της υπόθεσης. Ο (Μ.Ε.2) Καθηγητής Αργυριάδης πεθαίνει και έτσι η επιφυλαχθείσα Απόφαση του
35 Δικαστηρίου καθίσταται άνευ αντικειμένου, εφόσον μέχρι

τότε δεν είχε συμπληρωθεί η μαρτυρία του. Το δεύτερο γεγονός ήταν ότι ο Έντιμος Δικαστής κ. Σαββίδης, ενώπιον του οποίου εκκρεμούσε η υπόθεση αυτή, αφυπηρέτούσε. Σημειωτέον ότι ο ίδιος Δικαστής κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής επιβαρύνετο με μία σωρεία άλλων συν- 5 δεδεμένων υποθέσεων με τη συγκεκριμένη, για τις οποίες εκδόθησαν διάφορες αποφάσεις τόσο από τον ίδιο, όσο και από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην αναθεωρητική της δικαιοδοσία. (Ίδε *Kouloumbis Panayiotis v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. σελ. 497, 10 *Williams & Glyn's Bank plc v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 124, *Kouloumbis Panayiotis v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 682, *The Ship "Maria" v. Williams & Glyn's Bank* (1983) 1 C.L.R. 706, *Panayiotis Kouloumbis v. The Ship "Maria"* (1984) 1 C.L.R. 285, *Williams & Glyn's Bank 15 plc v. Panayiotis Kouloumbis v. The Ship "Maria"* (1984) 1 C.L.R. 569, *Cyprus Telecommunications Authority v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 825, *Williams & Glyn's Bank plc v. Panayiotis Kouloumbis v The Ship "Maria"* (1984) 1 C.L.R. 674, *Kouloumbis Panayiotis v. The Ship "Maria" 20* (1985) 1 C.L.R. 486, *Williams & Glyn's Bank plc v. Panayiotis Kouloumbis v. The Ship "Maria"* (1986) 1 C.L.R. 627).

Η υπόθεση τελικά ορίστηκε ενώπιόν μου για πρώτη φορά στις 7/6/89, και αφού εξεφράσθηκε και από τις δύο 25 πλευρές η έντονη διάθεση για τελικό συμβιβασμό της όλης υπόθεσης, ενέκρινα διάφορες αναβολές για να βοηθηθούν οι δύο πλευρές στην προσπάθειά τους για εξώδικο συμβιβασμό της υπόθεσης. Δυστυχώς αυτές απέβησαν άκαρπες. Τούτο εδηλώθη απερίφραστα ενώπιόν μου στις 11/7/90, 30 οπότε οι δύο πλευρές σε μία προσπάθεια εξοικονόμησης χρόνου, απεδέχθησαν όπως η μαρτυρία που είχε δοθεί στις προηγούμενες ακροαματικές διαδικασίες ενώπιον του αδελφού Δικαστή κ. Σαββίδη, αποτελέσει πρακτικά της διαδικασίας ενώπιόν μου. Η πρόθεση των δικηγόρων των 35 δύο πλευρών διατυπώθηκε σε κοινή δήλωση που περιέχεται στο πρακτικό ημερομηνίας 11/7/90. Η διαδικασία πορεύθηκε κανονικά με την προσαγωγή μαρτύρων και από τις δύο πλευρές και στις 31/10/90 ο δικηγόρος του εναγόμε-

5 του πλοίου στην τελική του αγόρευση έδωσε τέτοια ερμηνεία στην κοινή δήλωση, ημερομηνίας 11/7/90, που προκάλεσε τους ενάγοντες να καταχωρίσουν αίτηση στις 5/11/90 για τροποποίηση του πρακτικού αυτού. Καταχωρήθηκε
10 ένσταση στην αίτηση αυτή, έγιναν αντεξετάσεις των δικηγόρων που προέβηκαν στις ενόρκους δηλώσεις και εξέδωσα τελικά Απόφαση στις 19/4/91. Η Απόφαση αυτή μετά από σχετική αίτηση των εναγόντων, έγινε αντικείμενο αναθεώρησης ενώπιον της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου επιλήφθηκε της αναθεώρησης στις 4/11/91, οπότε το εναγόμενο πλοίο αποδέχθηκε την τροποποίηση του σχετικού πρακτικού ημερομηνίας 11/7/90 με δήλωση του δικηγόρου τους, με τέτοιο τρόπο ώστε ξεκαθαρίστηκε ότι στα πρακτικά της διαδικασίας περιλαμβάνεται και η μαρτυρία του κ. Rex Harrington. Μετά από αυτή τη δήλωση του δικηγόρου του εναγόμενου πλοίου, η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου εξέδωσε ανάλογη διαταγή. Η υπόθεση επαναορίστηκε και πάλι ενώπιον μου για συμπλήρωση των αγορεύσεων και η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την απαντητική αγόρευση εκ μέρους του εναγόμενου πλοίου στις 9/12/91.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

25 Η μαρτυρία η οποία έχει προσαχθεί στην υπόθεση αυτή ήταν εκτενής, όχι όμως ως προς τα πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης που ουσιαστικά πολύ λίγο αμφισβητήθηκαν, αλλά ως προς το αλλοδαπό Δίκαιο το οποίο εφαρμόζετο για τα διάφορα επίδικα θέματα.

30 Για τα πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης έχουν καταθέσει δύο αξιωματούχοι της ενάγουσας εταιρείας, οι κκ. Rex William Harrington, Βοηθός Γενικός Διευθυντής και ο Λάμπρος Βαρναβίδης, Ανώτερος Διευθυντής. Η μαρτυρία τους ουσιαστικά δεν αμφισβητήθηκε από το εναγόμενο πλοίο και οι αμφισβητήσεις περιορίστηκαν βασικά στην υποστήριξη νομικών ενστάσεων που περιέχονται στην
35 υπεράσπιση του εναγόμενου πλοίου. Εκ μέρους των εναγόντων έδωσαν επίσης μαρτυρία ο Καθηγητής του Ελληνικού Δικαίου Αντώνης Αντάπασης και η δ. Alison Lewsey

δικηγόρος από την Αγγλία.

Το εναγόμενο πλοίο κάλεσε μόνο ένα μάρτυρα, τον κ. Γρηγόρη Τιμαγένη, Ελλαδίτη δικηγόρο σαν εμπειρογνώμονα πάνω στο Ελληνικό Δίκαιο. Καμιά μαρτυρία δεν προσήχθη εκ μέρους του εναγόμενου πλοίου ως προς τα πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης. Το εναγόμενο πλοίο στηρίζει κυρίως την υπεράσπιση του πάνω σε νομικές ενστάσεις οι οποίες αναφέρονται στην υπεράσπιση του.

Πριν προχωρήσω να εξετάσω τις νομικές πτυχές της υπόθεσης και ιδιαίτερα τους νομικούς λόγους που επικαλείται το εναγόμενο πλοίο, θα σχολιάσω πρώτα τη μαρτυρία την οποία έχω ενώπιον μου ως προς τα πραγματικά γεγονότα. Η μαρτυρία των εμπειρογνωμόνων θα σχολιασθεί και θα αξιολογηθεί όταν θα υπεισέλθω στα καθαρά νομικά επίδικα θέματα.

Όπως έχω προαναφέρει η μαρτυρία των κκ. Harrington και Βαρναβίδη, η οποία υποστηριζόταν τεκμηριωμένα από έγγραφα τα οποία είναι ενώπιον του Δικαστηρίου, είναι αναντίλεκτη, ουδεμία μαρτυρία έχει προσαχθεί που να την αντικρούει και καθόλου δεν έχει κλονισθεί στην αντεξέταση. Τις μαρτυρίες των πιο πάνω αξιωματούχων της ενάγουσας εταιρείας αποδέχομαι πλήρως. Τα κύρια γεγονότα όπως αυτά έχουν αναφερθεί από τους πιο πάνω μάρτυρες, τα οποία όπως έχω αναφέρει αποδέχομαι σαν πραγματικά, είναι:

Η ενάγουσα εταιρεία Williams & Glyn's Bank Ltd, ήταν κατά τον ουσιώδη χρόνο εγγεγραμμένη δημόσια εταιρεία στην Αγγλία, η οποία ασχολείτο με τραπεζικές εργασίες και είχε 360 υποκαταστήματα στο Ηνωμένο Βασίλειο και ένα στον Πειραιά. Κάποια ελληνική εταιρεία με το όνομα Ulysses Shipping Agency Ltd ("Ulysses"), συνήψε στις 12/10/76 με την ενάγουσα Τράπεζα έγγραφη συμφωνία δανείου για ποσό \$10.000.000 (Αμερικανικών Δολαρίων). Η συμφωνία αυτή κατατέθηκε στο Δικαστήριο σαν τεκμήριο 1. Για εξασφάλιση του πιο πάνω δανείου η ελληνική εταιρεία Laertis Shipping Enterprises Special Shipping S.A.

5 ("Laertis"), υπέγραψε στις 12/10/76 συμφωνία εγγυήσεως του δανείου, συμφωνία η οποία έχει κατατεθεί σαν τεκμήριο 2. Η Laertis που ήταν ιδιοκτήτρια του εναγόμενου πλοίου και "αδελφική" εταιρεία της "Ulysses", για περαιτέρω
10 5 εξασφάλιση της εγγύησης για την αποπληρωμή του δανείου, υπέγραψε στο Λονδίνο στις 23/5/77 συμφωνία υποθήκης του εναγόμενου πλοίου "Maria" (τεκμήριο 3). Η υποθήκη αυτή ήταν δεύτερη προτιμώμενη υποθήκη πάνω στο εναγόμενο πλοίο, ενώ η πρώτη υποθήκη η οποία μεταγενέστερα αποπληρώθηκε, ήταν προς όφελος κάποιας
15 10 εταιρείας Hill Samuel & Co Ltd από την Αγγλία, η οποία συγκατατέθηκε στην εγγραφή της δεύτερης υποθήκης προς όφελος των εναγόντων. Η ενάγουσα εταιρεία τελικά διάθεσε το ποσό των \$10.000.000 στην Ulysses, όπως διαλάμβανε η συμφωνία δανείου.

20 20 Στις 11/3/81 η Ulysses πλήρωσε στην ενάγουσα Τράπεζα ποσό \$2.630.000 και στις 5/8/81 370.000 Αμερικανικά Δολάρια. Έκτοτε κανένα ποσό δεν πληρώθηκε στους ενάγοντες, παρόλες τις εκκλήσεις των εναγόντων και τις διάφορες προσπάθειες που έγιναν για ανεύρεση των απαραίτητων οικονομικών πόρων. Οι προθέσεις αυτές
25 25 διατυπώθηκαν σε επιστολή την οποίαν υπέγραψαν, μεταξύ άλλων, η Ulysses και η Laertis, η οποία απευθυνόταν στους ενάγοντες (τεκμήριο 11), όπου εξέφραζαν την πρόθεση τους για πώληση κάποιου πλοίου με το όνομα "Dolphin IV" για εξασφάλιση κεφαλαίων, γεγονός το οποίο εάν δεν επιτυγχάνετο όπως ανέφεραν μέχρι την 30/
30 30 11/81, θα κατέληγαν να πωλήσουν το εναγόμενο πλοίο "Maria". Δυστυχώς τίποτε από τα πιο πάνω δεν έγινε και οι ενάγοντες συνέχιζαν να πιέζουν την Ulysses και Laertis για πληρωμή. Στις 16/2/82 στάλησαν δύο επίσημες ειδοποιήσεις στην Laertis και Ulysses για πληρωμή (τεκμήρια 12(α) και 12(β) αντίστοιχα), αλλά δεν υπήρξε ανταπόκριση. Έτσι οι ενάγοντες καταχώρισαν στο Ανώτατο Δικαστήριο της Αγγλίας αγωγή εναντίον της "Laertis" (πλοιοκτήτριας εταιρείας του εναγόμενου πλοίου) και στις 14/5/
35 35 82 εξεδόθη Απόφαση, αντίγραφο της οποίας κατατέθηκε στο Δικαστήριο σαν τεκμήριο 14. Κανένα ποσό δεν εισπράχθηκε για ικανοποίηση της Απόφασης αυτής.

Για τους πιο πάνω λόγους, οι ενάγοντες κίνησαν αυτή τη διαδικασία εναντίον του πλοίου για εξασφάλιση των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από την υποθήκη του εναγόμενου πλοίου. Η υποθήκη, όπως κατέθεσε ο μάρτυρας κ. Rex Harrington αλλά και ο μάρτυρας κ. Βαρναβίδης, 5 ενεγράφηκε στο βιβλίο Υποθηκολογίου του Λιμεναρχείου Κέρκυρας και κατατέθηκε σαν τεκμήριο 23 πιστοποιημένο αντίγραφο από το βιβλίο αυτό. Αυτό το έγγραφο αναγνωρίσθηκε και επεξηγήθηκε από τον εμπειρογνώμονα των εναγόντων Καθηγητή Αντώνη Αντάπαση. 10

Ο μάρτυρας των εναγόντων κ. Βαρναβίδης, ο οποίος κατέθεσε στο Δικαστήριο επτά χρόνια μετά από το συνάδελφο του Rex Harrington, ήταν σε καλύτερη θέση να δια φωτίσει το Δικαστήριο για τις πιο πρόσφατες εξελίξεις 15 όσον αφορά την κατάσταση λογαριασμού των οφειλομένων ποσών. Κατέθεσε σαν τεκμήρια 24 και 25 καταστάσεις όπου φαίνεται ότι στις 18/7/90 ο πιο πάνω λογαριασμός πιστώθηκε με το ποσό των \$2.600.000 (Αμερικανικών Δολαρίων) με αποτέλεσμα να μειωθεί το οφειλόμενο ποσό στα \$4.400.000 (Αμερικανικά Δολάρια). Όμως παρέμεινε 20 το θέμα των τόκων, οι οποίοι φαίνονται αναλυτικά στο τεκμήριο 25 και ανέρχονταν, όπως φαίνεται από την κατάσταση λογαριασμού μέχρι τις 25/9/90, στο ποσό των \$13.497.064,84 (Αμερικανικών Δολαρίων).

ΕΠΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ - ΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ 25

Το εναγόμενο πλοίο στην υπεράσπιση του προβάλλει διάφορους νομικούς λόγους γιατί αυτή η αγωγή εναντίον του δε μπορεί να επιτύχει. Εντούτοις, στην αγόρευση του ο δικηγόρος του εναγόμενου πλοίου περιόρισε τα νομικά θέματα στα πιο βασικά, χωρίς όμως να δηλώσει ότι εγκαταλείπει τους υπόλοιπους λόγους. Γι' αυτό θα εξετάσω 30 πρώτα τις νομικές θέσεις που τέθησαν κατά την αγόρευση, που θεωρώ και τις πιο σημαντικές.

(Α) ΒΑΣΗ ΑΓΩΓΗΣ - ΑΛΛΟΔΑΠΟ ΔΙΚΑΙΟ

Η πιο βασική θέση του εναγόμενου πλοίου, και η οποία 35

- προβαλλόταν έντονα κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας υπό τύπο ενστάσεων σε διάφορες ερωτήσεις που υποβάλλονταν, για τις οποίες το Δικαστήριο επιφυλάχθηκε να απαντήσει αργότερα ώστε να μην παρακωλύεται η διαδικασία συνεχώς, είναι ότι ενώ η βάση της αγωγής είναι η σύμβαση υποθήκης του εναγόμενου πλοίου, στην Αναφορά δε γίνεται μνεία και δεν εξειδικεύεται ότι πρόκειται για εγγεγραμμένη υποθήκη που είναι η μόνη υποθήκη που αναγνωρίζεται από το Ελληνικό Δίκαιο.
- 5
- 10 Πριν εξετάσω την ένσταση αυτή θάθελα να αναφέρω ότι αυτή είναι καθαρά νομοτεχνική, καθότι στην ουσία υπάρχει αναντίλεκτη μαρτυρία ότι η υπό συζήτηση υποθήκη ενεγράφηκε νόμιμα και έγκυρα στην Ελληνική Αρχμόδια Αρχή.
- 15 Απαραίτητη προϋπόθεση πριν να εξετάσω περαιτέρω τη θέση αυτή, είναι να αποφασίσω κατά πόσο το εφαρμοστέο Δίκαιο για την υποθήκη είναι πράγματι το Ελληνικό.

- Το θέμα δεν είναι ξεκάθαρο από τη νομολογία. Η επικρατέστερη άποψη όμως είναι ότι το εφαρμοστέο Δίκαιο είναι το Δίκαιο της σημαίας του πλοίου (the law of the flag). Τη θέση αυτή υποστήριξε ο Λόρδος Donaldson, όταν ήταν ακόμη Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αγγλίας, στην υπόθεση *The Angel Bell* (1979) 2 L.L.R. σελ. 491, όπου παραλλήλησε το θέμα με τις περιπτώσεις όπου το Δικαστήριο καλείται να καθορίσει το Δίκαιο υποθήκης σε ακίνητη περιουσία, περιπτώσεις που είναι ξεκάθαρο από τη νομολογία ότι εφαρμόζεται το Δίκαιο όπου ευρίσκεται η ακίνητη περιουσία (the "lex situs"). (Ίδε "The Conflict of Laws" D.C. Morris, 3rd Ed., σελ. 343-345). Στη σελίδα 495 της Απόφασης ο Λόρδος Donaldson είπε χαρακτηριστικά:
- 20
- 25
- 30

"The Mortgage

- The first bone of contention between the parties is whether the proper law of the mortgage is English or Panamanian. Mr. Colman, who has appeared for Gillespies, submitted that it was English, being in the
- 35

English language, negotiated and executed in England, designed to secure a sum expressed in sterling and made for the protection of an English lender. Mr. Hobhouse submitted that it was Panamanian, because the ship was Panamanian, it was intended to be registered in Panama 5 and, in so far as it was endorsed with an acceptance of the mortgage by Gillespies, is not in an English form.

A ship is, in effect, a floating piece of the nation whose flag it wears and there is, therefore, an analogy 10 between foreign land and foreign ships.

I accept that it is possible to have an English contract for a mortgage of foreign land which will result in the mortgage being governed inter partes by English law, while being perfected according to foreign law: *British South African Co. Ltd. v. De Beers Consolidated Mines* 15 Ltd. [1910] 2 Ch. 502. But prima facie mortgages either of foreign land or ships will be governed by the law of their situs or flag. In this case, unlike the position in the *British South African Co.* case, there are no internal 20 indicia to displace this presumption. Indeed, there are indicators which support the presumption. Accordingly, I hold that the mortgage itself was governed by Panamanian law."

(Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου)

Παρόλο που υπήρχαν διάφορες αντιδράσεις και αντί- 25 θετες απόψεις σε αυτή τη νομική θέση, οι οποίες υποστήριζαν ότι τούτο είναι έξω από τα εμπορικά δεδομένα (commercially unrealistic) της εποχής όπου τα πλοία αλλάζουν συνεχώς σημαίες για οικονομικά ωφελήματα (ιδε "Enforcement of Maritime Claims" DC Jackson LLP (1985), 30 εντούτοις οι περισσότεροι συγγραφείς υποστηρίζουν (ιδε A.M. Tettenborn "Maritime Securities and the Conflict of Lawssome Problems" MCLQ (1980) σελ. 404, 406), και η επικρατέστερη άποψη είναι ότι για ύπαρξη ομοιομορφίας και συνέπειας στην εφαρμογή του δικαίου, και λόγω των 35 πρακτικών και νομικών δυσκολιών να καθορίσει κανείς

κανόνες ή να συνδέσει νομικά κάποια υποθήκη πλοίου με οποιοδήποτε σταθερό παράγοντα, η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου με βάση το πιο πάνω κριτήριο είναι και η πιο σωστή. Με αυτή τη θέση συμφωνώ απόλυτα και καταλήγω ότι το εφαρμοστέο Δίκαιο για την υποθήκη είναι το Ελληνικό.

Παρόλο που οι ενάγοντες αρχικά δεν ανέφεραν ότι το Ελληνικό Δίκαιο εφαρμόζεται για την υποθήκη, εντούτοις, όταν τούτο εγέρθηκε για πρώτη φορά στην Υπεράσπιση του πλοίου στην παράγραφο 16, η θέση αυτή έγινε αποδεκτή από τους ενάγοντες στην Απάντηση τους στην παράγραφο 14.

Και οι δύο εμπειρογνώμονες πάνω στο Ελληνικό Δίκαιο, ο Καθηγητής κ. Αντάπασης εκ μέρους των εναγόντων και ο κ. Τιμαγένης για το εναγόμενο πλοίο, ανέφεραν ότι το Ελληνικό Δίκαιο δεν αναγνωρίζει equitable mortgage, δηλαδή μη εγγεγραμμένες υποθήκες, όπως συμβαίνει στην Κύπρο και στην Αγγλία. Δηλαδή για το Ελληνικό Δίκαιο είναι θεμελιακό αν η υποθήκη είναι εγγεγραμμένη, ενώ για την Κύπρο τούτο δε συμβαίνει στον ίδιο βαθμό, διότι η μη εγγεγραμμένη υποθήκη, όπως θα εξηγήσω αργότερα, αναγνωρίζεται ως έγκυρη χωρίς όμως να απολαμβάνει διάφορα νομικά προνόμια που αναφέρει ο Νόμος 45/63, Νόμος Προνοών Περί Νηολογήσεως, Μεταβιβάσεως και Υποθηκεύσεως Πλοίων και Περί Ετέρων Συναφών Ζητημάτων.

Η εισήγηση και η θέση του συνήγορου του εναγόμενου πλοίου είναι ότι με δεδομένο ότι δεν αναγνωρίζεται από το Δίκαιο της υποθήκης (Ελληνικό) η συμβατική υποθήκη (η μη εγγεγραμμένη) ως έγκυρη, τότε οι ενάγοντες, εφόσον δεν εξειδίκευσαν και δεν έδωσαν λεπτομέρειες εγγραφής στην αναφορά, δεν έχουν αιτία αγωγής (cause of action).

Η θέση αυτή αντικρούσθηκε από τους ενάγοντες με διάφορες διαζευκτικές εισηγήσεις, τις οποίες και θα εξετάσω αμέσως.

Η πρώτη εισήγηση είναι ότι το εναγόμενο πλοίο δε μπορεί να επικαλεσθεί την πιο πάνω νομική ένσταση, διότι εφόσον πρόκειται περί νομικής ένστασης που πηγάζει από αλλοδαπό Δίκαιο, τούτο θα έπρεπε να είχε αναφερθεί (pleaded) στην Υπεράσπιση εξειδικευμένα. 5

Με αυτή την εισήγηση συμφωνώ απόλυτα. Είναι γνωστή αρχή του ιδιωτικού διεθνούς Δικαίου μας ότι το αλλοδαπό Δίκαιο είναι θέμα γεγονότων και σαν τέτοιο θα πρέπει να αναφερθεί και περιληφθεί στις έγγραφες προτάσεις. Οποιοσδήποτε αρχές δικαίου ή αλλοδαπών νόμων που 10 υπάρχει ισχυρισμός ότι εφαρμόζονται, θα πρέπει να αναφέρονται στα δικόγραφα και το μέρος που τις επικαλείται θα πρέπει να τις αποδείξει με προσαγωγή μαρτυρίας. Σχετικά στην Απόφαση *Loizos L. Georgiades v. Renos Kampanaras* (1958) 23 C.L.R. 276 το Εφετείο υιοθέτησε και 15 εφάρμοσε τον Κανόνα 205 που διατυπώνεται στην 7η Έκδοση του Dicey's "Conflict of Laws" στη σελίδα 1107:

"In any case to which, in accordance with this "Digest, foreign Law applies, that Law must be "pleaded and proved as a fact to the satisfaction of "the Judge by expert 20 evidence or sometimes by "certain other means."

"(2) In the absence of satisfactory evidence of "foreign Law, the Court will apply English Law to "such a case."

(Επίσης *ιδε Vlachos v. Dorothea Shipping* (1980) 1 25 C.L.R. 113.)

Πράγματι στην υπόθεση αυτή το εναγόμενο πλοίο ενώ αναφέρει γενικά στην υπεράσπιση του ότι δεν υπάρχει αιτία αγωγής ή ότι η υποθήκη δεν είναι έγκυρη (παρ. 2(β) της υπεράσπισης "does not form a valid and proper cause of action ... alleged mortgage is inoperative" και 2(δ)), εντού- 30 τοις δεν αναφέρει ότι αυτό είναι λόγω του ότι εφαρμόζεται το Ελληνικό Δίκαιο με βάση το οποίο και σύμφωνα με κάποιο συγκεκριμένο άρθρο (το οποίο θα έπρεπε να αναφέρεται ρητά), δεν αναγνωρίζει συμβατικές υποθήκες σαν έγκυρες. Το εναγόμενο πλοίο επικαλείται το Ελληνικό Δι- 35

- καιο στις παραγράφους 16, 17 και 18 της Υπεράσπισης, για να υποστηρίξει ότι με βάση αυτό το Δίκαιο η υποθήκη είναι άκυρη για λόγους που εξειδικευμένα επικαλείται και για τους οποίους αναφέρει και αποσπάσματα από το σχετικό Ελληνικό Νόμο. Τέτοια λεπτομερής αναφορά, που είναι όπως ανέφερα προηγουμένως απαραίτητη για να υποστηρίξει το γενικό ισχυρισμό για μη ύπαρξη βάσης αγωγής, δεν έγινε στη συγκεκριμένη περίπτωση, γεγονός που αποκλείει τέτοια θέση να περιλαμβάνεται στα επίδικα θέματα. Ο αδελφός Δικαστής Σαββίδης αναφερόμενος σε παρόμοια θέματα που ηγέρθηκαν στη διαδικασία αυτή, υιοθέτησε το απόσπασμα από τον Bullen and Leake - Jacob's Precedents of Pleadings, 12th Ed., που αναφέρεται σχετικά στην Williams & Glyn's Bank Ltd. v. The Ship "Maria" (1984) 1 C.L.R. 821:

- "Where a party relies on foreign law to support his claim or as a ground of defence thereto, he must specially plead the foreign law relied on in his Statement of Claim or Defence, as the case maybe, and he should give full particulars of the precise statute, code, rule, regulation, ordinance or case law relied on, with the material sections, clauses or provisions thereof."

(Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου)

- Επίσης θάθελα να αναφέρω ότι δε συμφωνώ με τη θέση ότι οι ενάγοντες θα έπρεπε, εφόσον υπήρχε γενικός ισχυρισμός για ανυπαρξία βάσης αγωγής στην παράγραφο 2 (δ) της υπεράσπισης, να είχαν ζητήσει λεπτομέρειες "particulars" διότι δεν είναι θέμα λεπτομερειών να συμπληρωθούν κενά σε δικόγραφα, ιδιαίτερα όταν τούτα θα έπρεπε να αναφέρουν ρητά και τεκμηριωμένα κάθε αυτοτελή και ανεξάρτητη νομική ένσταση που πηγάζει από αλλοδαπό Δίκαιο.

- Μιά άλλη εισήγηση που έγινε από το δικηγόρο των εναγόντων είναι ότι οι ενάγοντες, γεγονός που είναι αλήθεια, στην Αναφορά δεν ισχυρίστηκαν ότι το εφαρμοστέο Δίκαιο για την υποθήκη είναι το Ελληνικό, επιθυμώντας ου-

σιαστικά το Δικαστήριο, στην απουσία μαρτυρίας, να εφαρμόσει το Κυπριακό. Σύμφωνα με το Κυπριακό Δίκαιο, η συμβατική υποθήκη (equitable mortgage) αναγνωρίζεται και είναι έγκυρη. Η δυνατότητα εγγραφής υποθήκης, σύμφωνα με το Νόμο Περί Εμπορικής Ναυτιλίας 5 (Νηολόγησης, Πώλησης, Υποθήκευσης Πλοίων) 1963 (45/63) άρθρα 31 με 38, στο Κυπριακό Νηολόγιο, περιορίζεται για μόνο κυπριακά πλοία και τούτο ουσιαστικά για να δώσει, μεταξύ άλλων, κάποιο πλεονέκτημα στον καθορισμό των προτεραιοτήτων. 10

Το άρθρο 71 του πιο πάνω Νόμου αναφέρει:

"..... σκοπός του παρόντος Νόμου είναι όπως τα εκ συμβάσεως συμφέροντα, ή τα έτερα συμφέροντα άτινα αναγνωρίζονται υπό των Κανόνων του Δικαίου της Επιεικειας (equitable interests) δύνανται να εκτελεσθώσιν αναγκαστικώς υπό ή κατά των πλοιοκτητών και των ενυποθήκων δανειστών πλοίων κατά τον αυτόν τρόπον ως και συμφέροντα εφ' οιασδήποτε ετέρας κινητής περιουσίας." 15

(Επίσης *ιδε* Temperley "The Merchant Shipping Acts" 20 7η Έκδοση, Τόμος 11, σελ. 24, παρ. 58 και Christofer Hill "Maritime Law" 3η Έκδοση, σελ. 24-30).

Πιστεύω ότι ο συνδυασμός του άρθρου 71 και του άρθρου 29(2)(α) του Περί Δικαστηρίων Νόμου (14/60) ξεκαθαρίζει πλήρως τη θέση ότι στην Κύπρο η συμβατική υποθήκη (equitable mortgage) είναι έγκυρη, έστω και αν είναι υποδεέστερη της εγγεγραμμένης σε θέματα προτεραιοτήτων και άλλων προνομίων, τα οποία δεν μας ενδιαφέρουν για τους σκοπούς της υπόθεσης αυτής. 25

Με αυτή τη νομική θέση δεδομένη, οι ενάγοντες όταν αναφέροντο σε υποθήκη χωρίς να προσδιορίσουν εάν είναι εγγεγραμμένη και πού, μπορούσαν, νοουμένου ότι δεν ισχυρίζονταν εφαρμογή Ελληνικού Δικαίου, να έχουν καλή και νομικά βάσιμη αιτία αγωγής. Όμως το θέμα της εφαρμογής του Ελληνικού Δικαίου εγέρθηκε από το ενα- 30 35

γόμενο πλοίο στην Υπεράσπιση και έτσι οι ενάγοντες στην Απάντηση τους εξειδίκευσαν πλέον το γενικό αυτό όρο της υποθήκης, αναφέροντας στην παράγραφο 16(II) της Απάντησης τους ότι πρόκειται για υποθήκη που είχε
5 εγγραφεί σύμφωνα με τον Ελληνικό Νόμο. Κατά συνέπεια καταλήγω ότι δεν ήταν απαραίτητο για τους ενάγοντες, για τον πιο πάνω επιπρόσθετο λόγο, να αναφερθούν εξειδικευμένα κατά πόσο η υποθήκη ήταν εγγεγραμμένη ή όχι, εφόσον δεν ήταν αυτοί (οι ενάγοντες) που επικαλέσθηκαν
10 αρχικά την εφαρμογή του Ελληνικού Δικαίου.

Όπως αναφέρεται στο Annual Practice 1958 στη σελίδα 441:

"But the pleader should never allege any fact which is not material at the present stage of the action, even
15 though he may reasonably suppose that it may become material hereafter." .....

"It is not part of the statement of claim to anticipate the defence and to state what the plaintiff would have to say in answer to it" (per James *L.J. Hall v. Eve*, 4 Ch.D.,
20 p. 345.) (Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου)

Έχει προβληθεί ο ισχυρισμός εκ μέρους του εναγόμενου πλοίου ότι οι ενάγοντες δε μπορούσαν στην Απάντησή τους να αναφερθούν σε εγγεγραμμένη υποθήκη, διότι θα εισήγαγε νέα βάση αγωγής, γεγονός που δεν επιτρέπεται με την απάντηση (ίδη *Bullen & Leake - Jacob's*
25 *Precedents of Pleadings*, 12th Ed., p. 107 "No departure permitted". Επίσης *Hungarian Shipping Co. v. Cyprus Compound Fodders* (1981) 1 C.L.R. σελ. 380, 385). Συμφωνώ ότι δεν επιτρέπεται να εισαχθεί νέα βάση αγωγής με
30 την απάντηση, αλλά διαφωνώ ότι είναι θέμα που εγείρεται στη συγκεκριμένη υπόθεση. Ο ισχυρισμός για δέουσα εγγραφή στην Απάντηση δε συνιστά νέα βάση αγωγής, απλούστατα εξειδικεύεται ότι η υποθήκη αυτή ήταν πράγματι εγγεγραμμένη, όταν και εφόσον με την επίκληση του
35 Ελληνικού Δικαίου από το εναγόμενο πλοίο υπήρχε σημασία να εξειδικευτεί.

Η τελευταία εισήγηση των εναγόντων σε απάντηση της προαναφερόμενης νομικής ένστασης είναι ότι το εναγόμενο πλοίο παραδέχθηκε ότι η υποθήκη ήταν εγγεγραμμένη με την προηγούμενη Υπεράσπιση της και για τούτο κωλύεται να εγείρει θέμα μη εγγραφής. Πράγματι η παράγραφος 15 της αρχικής Υπεράσπισης αναφέρει: "The Mortgage in question is a Greek Mortgage registered in Greece under the Greek Law". Αυτή η παραδοχή όμως τροποποιήθηκε εφόσον με τη νέα Υπεράσπιση δεν αναφέρεται τέτοιος ισχυρισμός. Η νομική αρχή είναι ότι οι διάδικοι δικαιούνται να αποσύρουν παραδοχές οι οποίες γίνονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, όμως για τούτο χρειάζεται άδεια από το Δικαστήριο. (Ίδε σχετικά *Andreas Mahattou v. Viceroy Shipping Co. Ltd* (1979) 1 C.L.R. 542 και *Hollis v. Burton* (1892) 3 Ch. 226).

Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι το εναγόμενο πλοίο προέβηκε στην τροποποίηση χωρίς άδεια. Η τροποποίηση η οποία έγινε στην Υπεράσπιση έγινε σαν συνέπεια αίτησης των εναγόντων για τροποποίηση της Αναφοράς, την οποία αποδέχθηκε το εναγόμενο πλοίο στις 18/9/86. Η τροποποίηση έγινε για να αντικατασταθεί η ενάγουσα Τράπεζα Williams and Glyn's Bank plc με την Royal Bank of Scotland plc, στην οποία μεταβιβάστηκαν δια νόμου όλα τα δικαιώματα. Η θέση των εναγόντων είναι ότι ενώ αναγνωρίζουν στο εναγόμενο πλοίο το δικαίωμα να κάνει τις απαραίτητες τροποποιήσεις, στην αρχική του Υπεράσπιση, συνέπεια της δικής τους τροποποίησης, αναφέρουν ότι αυτό το δικαίωμα περιορίζεται στις τροποποιήσεις που συνεπάγονται ή είναι αναγκαίες από τις τροποποιήσεις που έγιναν. Υποστήριξη στη θέση αυτή βρίσκουν στα λόγια του Λόρδου Russel στην υπόθεση *Squire v. Squire* [1972] 1 All E.R., σελ. 891, στη σελίδα 897, όπου είπε:

"In our judgment the arguments advanced by the plaintiff are to be preferred, and the leave to amend the defence in circumstances such as the present is limited to those amendments that are consequential in the sense of the formula above mentioned ....."

(Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου)

5 Συμφωνώ ότι πράγματι το εναγόμενο πλοίο στην τροποποιημένη Υπεράσπιση του ξέφυγε από τα "επιτρεπτά" πλαίσια. Εάν επιθυμούσε να έκανε περισσότερες τροποποιήσεις από ότι ήταν απαραίτητο, θα έπρεπε να είχε κάνει σχετική αίτηση. Όμως το θέμα είναι τι έπρεπε να έκαναν οι ενάγοντες βλέποντας αυτή την εκτροπή. Σίγουρα θα έπρεπε να έκαναν αίτηση για διαγραφή των παραγράφων της Υπεράσπισης που ξέφυγαν από την εξουαικούμενη εξουσιοδότηση για τροποποίηση. Σχετικά το Annual Practice (1982) Volume, στη σελίδα 394, 20/9/1 αναφέρει:

15 "If the party who has obtained an order to amend makes amendments which are not authorised by the order, the proper course is for his opponent to apply to have the amendments disallowed with costs. It is true that r. 4, relied on in *Bourne v. Coulter*, 50 L.T. 321, applies only to amendments made without leave under r. 3 of this Order. But there is, it is submitted, an inherent power in 20 the Court to set aside, at the cost of the offending party, any alteration or amendment of any proceeding in an action which is made by either party without authority, or in excess of any authority which has been given."

25 Οι ενάγοντες, για λόγους που δε μπορώ να γνωρίζω, δεν έκαναν τέτοια αίτηση. Όχι μόνο δεν έκαμαν κανένα βήμα για διαγραφή παραγράφων, αλλά προχώρησαν και απάντησαν σε αυτές χωρίς να θέσουν τέτοιο θέμα ούτε στη γραπτή τους Απάντηση. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο με την Απάντησή τους, ή με τη μη έγκαιρη κα- 30 ταχώριση σχετικής αίτησης για διαγραφή, οι σχετικές τροποποιήσεις οι οποίες έγιναν μπορούν να γίνουν αποδεχτές από το Δικαστήριο.

35 Η εξουσία για τροποποίηση των δικογράφων στις υποθέσεις ναυτοδικείου βασίζεται στο θεσμό 90 των Κανονισμών Ναυτοδικείου. Η προϋπόθεση σχετικής διαταγής του Δικαστηρίου για κάθε τροποποίηση είναι απαραίτητη. (Σε

αντίθεση με την Αγγλική Πρακτική, (βλ. *British Shipping Laws, Admiralty Practice*, Τόμος 1, παρ. 781-789). Πιστεύω ότι στις περιπτώσεις όπου εκδίδεται ρητή διαταγή του Δικαστηρίου για τροποποίηση ενός δικογράφου, και η τροποποίηση που τελικά επιτελείται ξεφεύγει από τα πλαίσια της διαταγής, τότε έστω και εάν η άλλη πλευρά απαντήσει στο τροποποιημένο δικόγραφο, ή δεν εγείρει τέτοιο θέμα στη συνέχεια, το Δικαστήριο θα πρέπει να αγνοήσει τις τροποποιήσεις οι οποίες έγιναν καθ' υπέρβαση της διαταγής. Αυτό πιστεύω ότι θα πρέπει να είναι η σωστή νομική θέση, αλλιώς η όλη διαδικασία θα εξέφευγε από τον πραγματικό έλεγχο του Δικαστηρίου και κατά κάποιον τρόπο θα παραγνωρίζοντο οι διαδικαστικές διαταγές του. Βέβαια εάν δοθεί μαρτυρία χωρίς ένσταση πάνω σε θέματα τα οποία εγείρονται από παραγράφους που το Δικαστήριο θα έπρεπε να αγνοούσε, τότε το Δικαστήριο μπορεί, εάν το κρίνει απαραίτητο, από μόνο του να διατάξει την τροποποίηση των δικογράφων για να συνάδουν με τη δοθείσα μαρτυρία. (Ίδε *Georgiou v. Kyriacou* (1986) 1 C.L.R. 433 και *Stylianou v. Manoli* (1982) 1 C.L.R. 287.)

Όμως η αρχή αυτή δε νομίζω να εφαρμόζεται στις περιπτώσεις όπως τη συγκεκριμένη, δηλαδή εάν η τροποποίηση είναι αποτέλεσμα διατάγματος τροποποίησης άλλου δικογράφου και σαν συνέπεια αυτού γίνονται οι άμεσα συνεπαγόμενες τροποποιήσεις (όπως νομολογήθηκε στην *Squire v. Squire* (ανωτέρω), τότε το γεγονός ότι η άλλη πλευρά δεν εγείρει το θέμα έγκαιρα, ή συμπεριφέρθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να συνάγεται ότι τις δέχεται (π.χ. καταχωρεί απάντηση), είναι αρκετό για να θεωρήσει το Δικαστήριο ότι εφόσον πρόκειται για απλή παρατυπία, αυτή μπορεί να παραγνωρισθεί. (Βλέπε *Spytopoulos v. Transavia Holland N.V. Amsterdam* (1979) 1 C.L.R. 421). Ο λόγος που πιστεύω ότι θα πρέπει να γίνει η διαφοροποίηση στην περίπτωση αυτή είναι διότι εδώ δεν υπάρχει ρητή διαταγή, ούτε χρειάζεται ρητή διαταγή, αλλά η τροποποίηση γίνεται με βάση αρχική διαταγή που αφορά άλλο δικόγραφο, στην οποία θεωρείται ότι ενσωματώνεται και συνυπάρχει η συμφυής ή εξυπακουόμενη δικαστική εξουσιοδότηση στην άλλη πλευρά να τροποποιήσει και

αυτή τα δικόγραφα τα οποία ήδη καταχώρισε σε απάντηση των νέων ισχυρισμών και μόνο. Αυτή η "εξουσιοδότηση" που θεωρείται ότι υπάρχει σε κάθε τέτοιο διάταγμα, έστω και εάν ουσιαστικά στην πρακτική ποτέ δεν αναφέρεται, 5 δεν είναι προκαθορισμένη ρητά, αλλά είναι τελικά θέμα γεγονότων εάν κάποιος την υπερέβηκε ή όχι και σε ποίο βαθμό. Έτσι δεν τίθεται ξεκάθαρα θέμα υπέρβασης ρητής διαταγής του Δικαστηρίου εφόσον πλέον το θέμα ανάγεται από νομικό σε καθαρά πραγματικό.

10 Για τους πιο πάνω λόγους καταλήγω ότι η τελευταία εισήγηση των εναγόντων στο θέμα το οποίο έθεσε το εναγόμενο πλοίο, δε μπορεί να ευσταθήσει γιατί θεωρώ ότι η τροποποιημένη Υπεράσπιση του πλοίου, παρόλο που έγινε κατόπιν εκτροπής από τους θεσμούς, εντούτοις, 15 επειδή όπως είπα αυτή θεωρείται απλή παρατυπία (ακυρώσιμη όχι άκυρη), και λόγω του ότι οι ενάγοντες έκαναν στη συνέχεια διαβήματα στη διαδικασία, η παρατυπία αυτή θεωρείται ότι θεραπεύτηκε και έτσι παραγνωρίζεται από το Δικαστήριο.

20 (B) ΠΑΡΑΛΕΨΕΙΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΥΠΟΘΗΚΗΣ

Ένα άλλο νομικό επιχείρημα που ανέπτυξε ο συνήγορος του εναγόμενου πλοίου είναι ότι, σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκαιο η υπό συζήτηση υποθήκη είναι άκυρη διότι σε αυτή δεν αναφέρεται ο τίτλος κτήσεως της κυριότητας 25 του όπως προβλέπεται επιτακτικά από το άρθρο 3(α) του Ελληνικού Νόμου 3839/1958. Προς υποστήριξη της θέσης αυτής κατέθεσε ο εμπειρογνώμονας του εναγόμενου πλοίου κ. Τιμαγένης, ενώ για τους ενάγοντες ο Καθηγητής Αντάπασης, ο οποίος σχολιάζοντας το πιο πάνω επιχείρημα υποστήριξε διαμετρικά αντίθετη άποψη. 30

Πριν προχωρήσω στην αξιολόγηση της μαρτυρίας των εμπειρογνομόνων και να αποφανθώ στην ουσία της πιο πάνω νομικής ένστασης, θα εξετάσω δύο καθαρά νομικές θέσεις που προβλήθηκαν από το συνήγορο των εναγόντων 35 σε απάντηση.

Η πρώτη αφορά δικονομικό κώλυμα παρόμοιο με αυτό που συζητήθηκε προηγουμένως, δηλαδή, η παράλειψη του εναγόμενου πλοίου να αναφερθεί στην Υπεράσπιση του εξειδικευμένα στην πιο πάνω νομική θέση. Πράγματι το εναγόμενο πλοίο δεν αναφέρθηκε στην Υπεράσπιση του 5 στην πιο πάνω ένσταση και ούτε έδωσε λεπτομέρειες του σχετικού άρθρου του Ελληνικού Νόμου. Στηρίζει όμως την ένσταση του επικαλούμενο τους γενικούς λόγους ακυρότητας που αναφέρονται στις παραγράφους 2(β), 2(δ) 10 και 15ε αλλά, όπως έχω προαναφέρει, τούτο δεν είναι αρκετό διότι το αλλοδαπό Δίκαιο πρέπει να αναφέρεται στα δικόγραφα εξειδικευμένα, δίδοντας πλήρεις λεπτομέρειες. Αντίθετα, το εναγόμενο πλοίο συμμορφώθηκε με αυτή την Αρχή όταν αναφερόταν σε άλλους λόγους ακυρότητας (που θα εξετάσω αργότερα), οι οποίοι αναφέρονται στην 15 παράγραφο 18 της Υπεράσπισης, όπου δίδονται λεπτομέρειες του Ελληνικού Νόμου. Καταλήγω ότι γι' αυτό και μόνο το λόγο το εναγόμενο πλοίο δε μπορεί να στηριχθεί στην πιο πάνω ένσταση και να επικαλεσθεί το πιο πάνω 20 άρθρο του Ελληνικού Νόμου. Η νομική πτυχή αυτής της θέσης έχει εξετασθεί προηγουμένως στην Απόφαση και έτσι δεν θα την επαναλάβω.

Νομικό Κώλυμα με βάση την Αρχή Res Judicata - (Estoppel per Rem Judicatam)

Περαιτέρω ο συνήγορος των εναγόντων ισχυρίσθηκε 25 ότι το εναγόμενο πλοίο δε μπορεί να ισχυρισθεί ότι η υποθήκη είναι άκυρη για τον πιο πάνω λόγο ή/και για οποιοδήποτε άλλο λόγο, διότι πάνω στο θέμα αυτό αποφάνθηκε το Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά στην Απόφαση του με αρ. 897/82 (Τεκ. 18), η οποία αναφέρεται στην Απάντη- 30 ση των εναγόντων.

Πράγματι απόφαση ξένου δικαστηρίου είναι δυνατό να αποτελέσει νομικό κώλυμα (issue estoppel) πάνω σε ένα επίδικο θέμα σε διαδικασία ενώπιον των Κυπριακών Δικαστηρίων. (Ίδε Halsbury's Laws of England, 4η Έκδοση, 35 παρ. 1530 και "Res Judicata", Turner, 2η Έκδοση, σελ. 60-70.)

Σχετικά ο Κανονισμός 35 που αναφέρεται στον Dicey & Morris, "The Conflict of Laws", 11η Έκδοση, Τόμος 1, σελ 418, αναφέρει:

5 "A judgment of a court of a foreign country (hereinafter referred to as a foreign judgment) has no direct operation in England but may

(1) .....

(2) be recognised as a defence to an action or as conclusive of an issue in an action."

10 (Η υπογράμμιση είναι δική μου)

Περαιτέρω ο Λόρδος Diplock L.J. στην υπόθεση *Mills v. Cooper* (1967) 2 All E.R. 100, στη σελίδα 104 σχολιάζοντας την εφαρμογή της πιο πάνω νομικής αρχής (χωρίς όμως να γενικεύει την αναφορά του ώστε να περιλαμβάνει
15 και αλλοδαπές αποφάσεις), είπε:

"This doctrine, so far as it affects civil proceedings, may be stated thus: a party to civil proceedings is not entitled to make, as against the other party, an assertion, whether of fact or of the legal consequences of facts, the correctness of
20 which is an essential element in his cause of action or defence, if the same assertion was an essential element in his previous cause of action or defence in previous civil proceedings between the same parties or their predecessors in title and was found by a court of competent jurisdiction in
25 such previous civil proceedings to be incorrect, unless further material which is relevant to the correctness or incorrectness of the assertion and could not by reasonable diligence have been adduced by that party in the previous proceedings has since become available to him."

30 (Η υπογράμμιση είναι δική μου)

Όπως έχει νομολογηθεί, για να υπάρξει δεδικασμένο πάνω σε ένα επίδικο θέμα, από απόφαση αλλοδαπού δικα-

στηρίου, θα πρέπει να ικανοποιούνται τρεις προϋποθέσεις: (α) Το αλλοδαπό δικαστήριο ήταν αρμόδιο και είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί της υπόθεσης και η απόφαση του οποίου είναι τελική και τελεσίδικη πάνω στην ουσία της υπόθεσης, (β) ότι οι διάδικοι είναι ίδιοι και (γ) ότι τα επίδικα θέματα είναι ταυτόσημα. 5

Ο Λόρδος Brandon στην υπόθεση *The Sennar* [1985] 2 All E.R. 104, υιοθετώντας την υπόθεση *Carl-Zeiss-Stiftung v. Rayner & Keeler Ltd & Others* (No.2) [1966] 2 All E.R. 536 στη σελίδα 110 είπε: 10

"To create an estoppel of that kind, three requirements have to be satisfied. The first requirement is that the judgment in the earlier action relied on as creating an estoppel must be (a) of a court of competent jurisdiction, (b) final and conclusive and (c) on the merits. The second requirement is that the parties (or privies) in the earlier action relied on as creating an estoppel and those in the later action in which that estoppel is raised as a bar must be the same. The third requirement is that the issue in the later action in which the estoppel is raised as a bar must be the same issue as that decided by the judgment in the earlier action." 15 20

(Επίσης ιδε Απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λάρνακος *Demetriou v. Hilides & Others* (1980) 1 J.S.C. 211, όπου υιοθετήθηκαν οι πιο πάνω αρχές καθώς και στην πρόσφατη Απόφαση, *R. v. Governor of Brixton Prison ex parte Osman* (1) [1992] 1 All E.R.108, στις σελίδες 118-120.) 25

Εξετάζοντας τώρα τις πιο πάνω προϋποθέσεις, καταλήγω ότι η πρώτη προϋπόθεση ικανοποιείται. Το Ελληνικό Δικαστήριο είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει την πιο πάνω υπόθεση, κάτι που υποστήριξαν και οι δύο εμπειρογνώμονες του Ελληνικού Δικαίου και αυτή η Απόφαση είναι τελική και τελεσίδικη για το Δικαστήριο που την εξέδωσε, ασχέτως εάν μπορούσε να εφεισβληθεί (ιδε *Colt Industries v. Sarlie* (No.2) [1966] 1 W.L.R. 1287), κάτι που 30 35

- εν πάση περιπτώσει δεν έγινε. Τώρα όσον αφορά κατά πόσο η Απόφαση ήταν επί της ουσίας, τούτο συνάγεται αναντίλεκτα από την ανάγνωση της ίδιας της Απόφασης, όπου φαίνεται ότι το Δικαστήριο εξέτασε τα γεγονότα και
- 5 τις νομικές αρχές που ήταν ενώπιον του και μετά κατέληξε στα συμπεράσματα του.

- Η δεύτερη προϋπόθεση είναι κατά πόσο οι διάδικοι είναι ταυτόσημοι. Η διαφορά εστιάζεται στο ότι η συγκεκριμένη υπόθεση είναι αγωγή εναντίον αντικειμένου
- 10 (actio in rem), ενώ στην υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου Πειραιώς (897/82), το πλοίο δεν ήταν μέρος της διαδικασίας, αλλά οι ιδιοκτήτες του "Ναυτιλιακά Επιχειρήσεις Λαέρτη Ειδική Ανώνυμος Ναυτιλιακή Εταιρεία", η οποία, όπως αναφέρει η ίδια η Απόφαση, μετατράπηκε σε
- 15 Ναυτική Εταιρεία με βάση το Νόμο 959/79 υπό την επωνυμία "Ναυτιλιακά Επιχειρήσεις Λαέρτη Ναυτική Εταιρεία".

- Η διαδικασία εναντίον του αντικειμένου (in rem) είναι ουσιαστικά ένα διαδικαστικό επινόημα το οποίο εξασφαλίζει στον ενάγοντα την απαίτηση του. Στην ουσία όμως
- 20 όταν καταχωρηθεί εμφάνιση σε τέτοια διαδικασία θεωρείται ότι οι ιδιοκτήτες του πλοίου έχουν υποταχθεί στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και μπορεί οποιαδήποτε απόφαση να εκτελεσθεί και εναντίον των πλοιοκτητών απ' ευθείας.
- 25

Σχετικά ο Λόρδος Brandon στην υπόθεση "*The August 8*" [1983] 2 A.C. 450, υιοθετώντας την υπόθεση *The Gemma* (1899), σελ. 285, είπε:

- "By the law of England once a defendant in an Admiralty action in rem has entered an appearance in such
- 30 action, he has submitted himself personally to the jurisdiction of the English Admiralty Court, and the result of that is that from then on, the action continues against him not only as an action in rem but also as an action in
- 35 personam."

(Ίδε επίσης τα σχόλια του Λόρδου Denning στην υπόθεση *The Banco* [1971] 1 All E.R. 524, στη σελίδα 531 και της υπόθεσης *The Sennar* (ανωτέρω).)

Στην υπόθεση "*The Nordglint*" [1988] 2 All E.R. 531 εγέρθηκε παρόμοιο θέμα. Οι πλοιοκτήτες υπέβαλαν αίτηση 5 για ακύρωση του διατάγματος σύλληψης του πλοίου, ισχυριζόμενοι ότι αγωγή μεταξύ των ιδίων μερών είχε εγερθεί σε άλλη χώρα. Η αίτηση απορρίφθηκε διότι το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υπήρχε ταυτότητα διαδίκων, διότι 10 στην αγωγή εναντίον του πλοίου (στην Αγγλία) οι ιδιοκτήτες δεν εμφανίσθηκαν, όπως αντίθετα έχει συμβεί στην υπόθεση αυτή. Ο Δικαστής Hobhouse στη σελίδα 545 είπε:

"It will only become an action between the same parties when and if a shipowner, liable in personam, chooses to appear in the action and defend it. It is from 15 that moment, and not before, that the action first acquires the character of an action between the plaintiff and the shipowner ..."

Στην παρούσα υπόθεση οι ιδιοκτήτες έχουν εμφανισθεί στην υπόθεση και την υπερασπίζονται. Περαιτέρω, όπως 20 έχει αναφέρει ο συνήγορος των εναγόντων, έχει καταχωριθεί και ανταπαίτηση εναντίον των εναγομένων με την οποία απαιτούσαν αποζημιώσεις για τη σύλληψη του πλοίου. Όμως αυτή η ανταπαίτηση έχει αποσυρθεί (discontinued) και έτσι αγνοείται από το Δικαστήριο. 25

Υπό το φως των πιο πάνω νομικών αρχών, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι οι διάδικοι είναι ταυτόσημοι και έτσι η δεύτερη προϋπόθεση για έγερση νομικού κωλύματος ικανοποιείται.

Η τρίτη προϋπόθεση είναι κατά πόσο υπάρχει ταυτότητα 30 στα επίδικα θέματα. Στη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου Πειραιώς οι πλοιοκτήτες του εναγόμενου πλοίου ισχυρίστηκαν ότι η σύμβαση υποθήκης είναι άκυρη για πέντε λόγους, τους οποίους απέρριψε το Δικαστήριο για τους λόγους που αναφέρονται στην Απόφαση. 35

Μεταξύ των λόγων ακυρότητας της υποθήκης που επικαλέσθηκαν ήταν (α) ότι είχε γίνει χωρίς την άδεια της δανειστρίας του πλοίου που είχε πρώτη προτιμώμενη υποθήκη και (β) ότι το χρέος προέρχεται από εγγύηση της
5 Εταιρείας (Λαέρτης), κάτι που ήταν έξω από τους σκοπούς της Εταιρείας.

Για τους πιο πάνω λόγους ακυρότητας, έγκυρα υπάρχει δεδικασμένο διότι ικανοποιείται πλήρως και η τρίτη προϋπόθεση για ταυτότητα στα επίδικα θέματα. Όμως
10 όσον αφορά το λόγο ακυρότητας με βάση το άρθρο 3 του Νόμου 3899/1958, για το οποίο καμιά αναφορά δεν έγινε στην Απόφαση γιατί απλούστατα δεν εγέρθηκε το θέμα, τούτο χρήζει περισσότερης ανάλυσης.

Το ερώτημα είναι κατά πόσον ένας διάδικος θα πρέπει
15 να εγείρει όλους τους λόγους υπεράσπισης στο αλλοδαπό δικαστήριο και κατά πόσον εάν δεν το πράξει δε θα μπορεί αργότερα ενώπιον των Κυπριακών Δικαστηρίων να τους επικαλεσθεί. Η θέση αυτή είναι ξεκάθαρη όσον
20 αφορά την εφαρμογή του δεδικασμένου με βάση αποφάσεις των Κυπριακών Δικαστηρίων, αλλά δεν είναι ξεκάθαρο εάν εφαρμόζονται και για αλλοδαπές αποφάσεις.

Όσον αφορά κυπριακές αποφάσεις, στην υπόθεση
Angousta Theori v. Maroulla A. Djoni (1984) 1 C.L.R. 296,
ο αδελφός Δικαστής Λοΐζου υιοθέτησε από την Απόφαση
25 *Henderson v. Henderson* [1844] 6 Q.B. 288, το εξής απόσπασμα:

"The plea of res judicata applies, except in special cases, not only to points upon which the court was actually required by the parties to form an opinion and
30 pronounce a judgment, but to every point which properly belonged to the subject of litigation and which the parties, exercising reasonable diligence, might have brought forward at the time."

(Επίσης (δε *Vervaeke v. Smith* [1982] 2 All E.R. 144,
35 όπου υιοθετήθηκε η πιο πάνω Απόφαση.)

Πιστεύω ότι οι ίδιες αρχές εφαρμόζονται και σε σχέση με αλλοδαπές αποφάσεις όπως την προκειμένη.

Ο Dicey & Morris στη σελίδα 463 αναφέρει:

"Closely parallel to the rule that a foreign judgment is conclusive is the rule that the defendant must take all available defences in the foreign court, and that, if he does not do so, he cannot be allowed to plead them afterwards in England."

Η θέση αυτή υποστηρίζεται από την υπόθεση *Henderson v. Henderson* [1844] 6 Q.B. 288 και την *Israel Discount Bank of New York v. Hadjipateras* [1984] 1 W.L.R. 137 καθώς και από το σύγγραμμα "Res Judicata", Turner, 2η Έκδοση, παράγραφος 205.

Υπό το φως των ανωτέρω καταλήγω ότι το εναγόμενο πλοίο κωλύεται από του να εγείρει οποιοδήποτε λόγο ακυρότητας της σύμβασης υποθήκης (περιλαμβανομένου της παράληψης αναφοράς στον τίτλο κτήσης κάτω από το άρθρο 3 του Νόμου 3899), καθότι η εγκυρότητα της σύμβασης υποθήκης ήταν αντικείμενο διαδικασίας ενώπιον αλλοδαπού δικαστηρίου το οποίο αποφάνθηκε τελεσίδικα επί του θέματος και οποιοδήποτε λόγοι ακυρότητας θα έπρεπε να είχαν προβληθεί εκεί. Το επιχείρημα ότι ο λόγος που δεν προβλήθηκε κάποιος ισχυρισμός στην αλλοδαπή διαδικασία ήταν άγνοια η οποία ήταν δικαιολογημένη, θα μπορούσε να οδηγούσε το Δικαστήριο να μη θεωρήσει ότι εγείρεται θέμα δεδικασμένο. (Ίδε "Res Judicata", Turner, 2η Έκδοση, παράγρ. 204.) Όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση καμιά μαρτυρία δεν υποστηρίζει τέτοια θέση και πολύ δύσκολα κάποιος θα δικαιολογούσε τέτοια παράλειψη σε Ελληνική διαδικασία, όταν το θέμα που παραλήφθηκε ήταν καθαρά νομικός ισχυρισμός ακυρότητας που πηγάζει από το ίδιο το Ελληνικό Δίκαιο.

Πριν την εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου με βάση αλλοδαπή απόφαση, το Δικαστήριο θα πρέπει να αντιμετωπίσει τέτοιο ενδεχόμενο με επιφυλακτικότητα.

Ο Λόρδος Reid στην υπόθεση *Carl-Zeiss-Stiftung v. Rayner & Keeler Ltd & Others (No.2)* (ανωτέρω), είπε:

5 "But special caution is required before a foreign judgment can be held to give rise to an issue estoppel, particularly because English Courts are unfamiliar with modes of procedure in many foreign countries, and it may be difficult to see whether a particular issue has been decided or that a decision was a basis of a foreign judgment and not merely collateral or obiter."

10 Έχοντας κατά νου τα πιο πάνω λόγια, δεν έχω καμιά επιφύλαξη και ενδιασμό να εφαρμόσω την αρχή του δεδικασμένου με βάση την Απόφαση του Ελληνικού Δικαστηρίου, που εξάλλου προέρχεται από χώρα της οποίας μπορεί το δικαίκο σύστημα να είναι διαφορετικό, αλλά της
15 οποίας η μητρική γλώσσα και οι εθνικές ρίζες είναι οι ίδιες με τις δικές μας, γεγονός που διευκόλυνε το Δικαστήριο να αντιληφθεί την Απόφαση πιο εύκολα. Εξάλλου η Απόφαση αυτή έχει αναλυθεί και εξηγηθεί από τον εμπειρογνώμονα των εναγόντων, του οποίου τη μαρτυρία
20 στο θέμα αυτό αποδέχομαι πλήρως.

Αφού εξέτασα τα δύο νομικά επιχειρήματα που υποστηρίζουν ότι η νομική ένσταση για παράλειψη εγγραφής τίτλου κτήσης στη σύμβαση υποθήκης δε μπορεί να ευσταθήσει, προχωρώ να εξετάσω την ουσία της ένστασης, δηλαδή το ίδιο το άρθρο 3 του Νόμου 3899. Η εξέταση της ουσίας της ένστασης είναι απαραίτητη έστω και αν οι προαναφερθέντες λόγοι είναι αρκετοί για να απορριφθεί η ένσταση, καθότι η εξέταση και η ερμηνεία αλλοδαπού δικαίου θεωρείται θέμα γεγονότων τα οποία το Πρωτόδικο
25 Δικαστήριο έχει καθήκο να αξιολογήσει και προσδιορίσει ώστε σε περίπτωση που ανατραπεί η Απόφαση του πάνω στους νομικούς λόγους που αναφέρθηκα, να υπάρχει στην Αναθεώρηση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου η αξιολόγηση της μαρτυρίας. (Παρόλο που η απόφαση πάνω σε
30 θέματα αλλοδαπού δικαίου θεωρείται θέμα γεγονότων, εντούτοις το Εφετείο πιο εύκολα επεμβαίνει στα ευρήματα του Πρωτόδικου Δικαστηρίου παρά σε περιπτώσεις όπου

έχουμε καθαρά πραγματικά ευρήματα. (Ίδε *Dalmia Dairy Industries Ltd v. National Bank of Pakistan* (1978) 2 C.L.R. σελ. 223, 286.)

Το άρθρο 3 του Νόμου 3899/1598 αναφέρει:

"Η σύμβασις πρέπει να αποφέρει πλην των κατά το 5
κοινόν Δίκαιον στοιχείων και α) τον τίτλο κτήσεως της
κυριότητας του πλοίου, το όνομα, το διεθνές σήμα,
αριθμό νηολογίου και λιμένα νηολογήσεως, τας επί τη
βάσει επισήμου καταμετρήσεως διαστάσεις και χωρητι- 10
κότητα, το είδος της κινητηρίου δυνάμεως και την δύ-
ναμη της μηχανής.

β) Διορισμόν αντικλείτου κατοικούντος .....

Ο εμπειρογνώμονας των εναγομένων κ. Τιμαγένης 15
υποστήριξε ότι εάν δεν αναγράφεται ο τίτλος κτήσεως του
πλοίου, γεγονός που είναι αληθές (Ίδε τεκμήριο 3 (σελ.1)),
έχει σαν αποτέλεσμα, σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκαιο,
την ακυρότητα της σύμβασης καθότι το άρθρο είναι δημο-
σίας τάξεως. Προς υποστήριξη της θέσης του αναφέρθηκε 20
σε συγγράμματα εγκρίτων Ελλήνων νομικών αλλά υπο-
στήριξε ότι αυτή ήταν και η δική του άποψη. Αντίθετα ο 25
εμπειρογνώμονας των εναγόντων Καθηγητής Αντάπασης,
υποστήριξε διαμετρικά αντίθετη άποψη και είπε ότι εφαρ-
μόζοντας την τελολογική ερμηνεία στα πιο πάνω άρθρα,
δεν επέρχεται ακυρότητα αδιάκριτα. Ο σκοπός του νόμου,
όπως ανέφερε, είναι να διασφαλίσει ότι δεν θα υπάρξει 25
ασάφεια στη σύμβαση ως προς το πλοίο που έχει υποθη-
κευτεί και εάν τέτοια ασάφεια δεν προκαλείται, διότι ανα-
φέρονται άλλα διακριτικά γνωρίσματα του πλοίου τα
οποία απαριθμούνται μόνο "ενδεικτικά" στο σχετικό 30
άρθρο, τότε δεν επέρχεται ακυρότητα.

Το βάρος της απόδειξης για το αλλοδαπό Δίκαιο είναι
πάνω στην πλευρά που το επικαλείται και στη συγκεκριμέ-
νη περίπτωση πάνω στο εναγόμενο πλοίο. (Ίδε *Dynamit
A/G v. Rio Tinto Co.* [1918] App. Cas. 260.)

Το Δικαστήριο πριν επιλέξει ποιιά από τις δύο αντι-
κρουόμενες μαρτυρίες των εμπειρογνομόνων υιοθετεί
πάνω στο αλλοδαπό Δίκαιο, έχει την εξουσία να μελετήσει
από μόνο του τις νομικές πηγές στις οποίες αναφέρθηκαν
5 οι εμπειρογνώμονες. Αυτή η αρχή αναφέρεται στον Dicey
& Morris, σελ. 223, όπου αναφέρεται:

"If the evidence of several expert witnesses con- flicts
as to the effect of foreign sources, the court is entitled
and indeed bound, to look at those sources in order itself
10 to decide between the conflicting testimony."

Περαιτέρω στην υπόθεση *Earl Nelson v. Lord Bridport*
[1843-60] All E.R. Rep. 1032 στη σελίδα 1036, ο Λόρδος
Langdale M.R. είπε:

"Though a knowledge of foreign law-is not to be
15 imputed to the judge, you may impute to him such
knowledge of the general art of reasoning as will enable
him with the assistance of the bar, to discover where
fallacies are probably concealed, and in what cases he
ought to require testimony more or less strict. If the
20 utmost strictness were required in every case, justice
might often have to stand still; and I am not disposed to
say, that there may not be cases, in which the Judge may,
without impropriety, take upon himself to construe the
words of a foreign law, and determine their application to
25 the case in question, especially if these should be a
variance or want of clearness in the testimony."

Όμως το Δικαστήριο δε μπορεί να διεξάγει τη δική του
έρευνα από πηγές που δεν είναι ενώπιον του και να κατα-
λήξει σε συμπεράσματα. (Ίδε *Bumper Development Corp.*
30 *Ltd. v. Commissioner of Police of the Metropolis* [1991] 4
All E.R. σελ. 638.)

Και οι δύο εμπειρογνώμονες έχουν με σαφήνεια εξηγή-
σει τις απόψεις τους και έχουν βοηθήσει το Δικαστήριο να
αντιληφθεί το Ελληνικό Δίκαιο στο σημείο αυτό. Δεν έχω
35 αμφιβολία ότι και οι δύο μάρτυρες είπαν στο Δικαστήριο

την αλήθεια αλλά, όπως είναι φυσικό, οι νομικές απόψεις πάνω σε θέματα που δεν είναι ξεκάθαρα διαφέρουν.

Αφού έχω μελετήσει τις πηγές που με έχουν παραπέμψει οι δύο εμπειρογνώμονες και αφού άκουσα προσεκτικά την ανάλυση και επεξήγηση που έκανε ο κάθε μάρτυρας σχολιάζοντας το σχετικό άρθρο, κατέληξα στο να προτιμήσω τη μαρτυρία του μάρτυρα των εναγόντων Καθηγητή Αντάπαση, πάνω στο σημείο αυτό. Μεταξύ των λόγων που με οδήγησαν να επιλέξω την ερμηνεία που έδωσε ο κ. Αντάπασης ως την πιο σωστή, είναι ότι οποιαδήποτε αντίθετη ερμηνεία θα μας οδηγούσε, όπως είπε και ο ίδιος, σε μία "τυπολατρεία". Το άρθρο 3 απαριθμεί ενδεικτικά στοιχεία που θα πρέπει να αναφέρονται σε κάθε τέτοια σύμβαση υποθήκης με σκοπό, όπως ανέφερε ο κ. Αντάπασης, "να μη δημιουργείται αμφισβήτηση αναφορικά με την κυριότητα του παρέχοντος το δικαίωμα της υποθήκης και έτσι να παγιδούνται οι τρίτοι που δίνουν πίστη στο βιβλίο της υποθήκης". Εφόσον η παράλειψη αναφοράς έχει αναπληρωθεί με την αναφορά άλλων διακριτικών γνωρισμάτων τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 3, και κατά συνέπεια καμιά ασάφεια ή αβεβαιότητα και ούτε πραγματικό πρόβλημα δεν έχει δημιουργηθεί, καταλήγω ότι η σύμβαση υποθήκης δε μπορεί να είναι άκυρη με βάση την πιο πάνω παράλειψη που τη θεωρώ εντελώς τυπική. Σημειώνω στο σημείο αυτό την τάση, που όπως παραδέχθηκαν και οι δύο εμπειρογνώμονες παρατηρείται στα Ελληνικά Δικαστήρια, περιορισμού των ακυροτήτων για παραλείψεις κατ' εξοχήν τυπικού χαρακτήρα.

(Γ) ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Ένας άλλος λόγος τον οποίο επικαλείται το εναγόμενο πλοίο, ισχυριζόμενο ότι η σύμβαση υποθήκης είναι άκυρη, είναι διότι δεν καταχωρήθηκαν στο αρμόδιο Ελληνικό Νηολόγιο, οι αλλαγές αναφορικά με τον ενυπόθηκο δανειστή και ενυπόθηκο οφειλέτη. Το θέμα αυτό καθώς και οποιοδήποτε άλλοι λόγοι ακυρότητας της υποθήκης, είναι όπως ανέφερα δεδικασμένο (ίδε τεκ. 18) και κατά συνέπεια το εναγόμενο πλοίο κωλύεται από του να εγείρει οποιοδήποτε

τε νέο ισχυρισμό ακυρότητας της σύμβασης. Όμως εξετάζοντας και την ουσία του επιχειρήματος, καταλήγω ότι αυτό πρέπει να αποτύχει. Δεν υπάρχει μαρτυρία ενώπιον μου που να υποστηρίζει ότι τέτοιες αλλαγές δεν έγιναν, 5 παρόλο που το βάρος της απόδειξης τέτοιου ισχυρισμού εβάρυνε το εναγόμενο πλοίο. Περαιτέρω, από τα ίδια τα άρθρα στα οποία έχω παραπεμφθεί του Ελληνικού Κώδικα, (άρθρο 204, ΚΙΝΔ 1313 και 1314 του Αστικού Κώδικα) και τα οποία αναφέρονται στην παράγραφο 18(e) της 10 Υπεράσπισης, δε συνάγεται ότι η παράλειψη καταχώρισης των αλλαγών θα προκαλούσε ακυρότητα στη σύμβαση. Τέτοια θέση δεν υποστηρίχθηκε από τον εμπειρογνώμονα του εναγόμενου πλοίου σε κανένα στάδιο της μαρτυρίας του.

15 Τέλος θάθελα να αναφερθώ σε άλλους λόγους ακυρότητας, οι οποίοι αναφέρονται στις παραγράφους 18 και 18(e) της Υπεράσπισης, για τους οποίους όμως δεν έγινε καμιά αναφορά στην αγόρευση του συνήγορου του εναγόμενου πλοίου, δίνοντας την εντύπωση ότι αυτοί οι λόγοι 20 εγκαταλήφθηκαν. Όπως προανάφερα, κανένας λόγος ακυρότητας της σύμβασης υποθήκης δε μπορεί να προβληθεί στη διαδικασία αυτή, γιατί υπάρχει το νομικό κώλυμα του δεδικασμένου το οποίο ανέλυσα προηγουμένως. Αλλά και επί της ουσίας των ενστάσεων αυτών, θα εκατέληγα και 25 πάλι στην απόφαση να τις απέρριπτα, καθότι καμιά μαρτυρία εμπειρογνώμωνων δεν έχει προσαχθεί ενώπιον μου που να υποστηρίζει τις νομικές αυτές ενστάσεις. Ο κ. Τιμαγένης περιορίστηκε στη μαρτυρία του στο σχολιασμό των άρθρων που προανάφερα μόνο.

30 (Δ) ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

Όπως φαίνεται από τον ίδιο τον τίτλο της αγωγής, οι ενάγοντες αντικαταστάθηκαν από τη Βρετανική Εταιρεία Royal Bank of Scotland plc. Αυτή η τροποποίηση έγινε με βάση το θεσμό 34 των Θεσμών Ναυτοδικείου, μετά από 35 σχετική αίτηση και κατόπιν σχετικού διατάγματος που ακολούθησε, ημερομηνίας 25/6/86.

Είναι η θέση του εναγόμενου πλοίου ότι η ενάγουσα Τράπεζα, όπως αντικαταστάθηκε, (Royal Bank of Scotland plc) δε μπορεί να στοιχειοθετήσει βάση αγωγής εναντίον του καθότι δεν έχει αποδειχθεί ο ισχυρισμός για διαδοχή υποχρεώσεων και δικαιωμάτων. 5

Πάνω στο θέμα αυτό κατάθεσε εκ μέρους των εναγόμενων η εμπειρογνώμονας του Αγγλικού Δικαίου δ. Allison Lewsey. Η μαρτυρία της αμφισβητήθηκε από την Υπεράσπιση μόνο στην αντεξέταση και το εναγόμενο πλοίο δεν προσήγαγε καμιά μαρτυρία πάνω στο Αγγλικό Δίκαιο. 10

Οι ενάγοντες κάλεσαν την πιο πάνω εμπειρογνώμονα για να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς που αναφέρονται στην παράγραφο 26 της τροποποιημένης Αναφοράς τους. Η παράγραφος αυτή αναφέρει ότι με βάση το Βρετανικό Δίκαιο και το Νόμο του 1985, Royal Bank of Scotland Act 1985, όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της Εταιρείας Williams and Glyn's Bank plc, εκχωρήθηκαν και μεταβιβάστηκαν στη Δημόσια Εταιρεία Royal Bank of Scotland plc (σημερινούς ενάγοντες στη διαδικασία). Λεπτομέρειες του αλλοδαπού αυτού Νόμου αναφέρονται 20 στην ίδια παράγραφο. Κατά συνέπεια εκείνο που θα πρέπει να αποφασιστεί στο σημείο αυτό, πριν προχωρήσω να εξετάσω τον πιο πάνω Νόμο, είναι να καθορίσω ποιό Δίκαιο διέπει τη διαδοχή δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από τη μιά εταιρεία στην άλλη. 25

Οι ενάγοντες ισχυρίστηκαν στην παράγραφο 28 της Αναφοράς διαζευτικά ότι το εφαρμοστέο Δίκαιο είναι το Ελληνικό και έδωσαν λεπτομέρειες σχετικών άρθρων του Ελληνικού Νόμου. Όμως το θέμα είναι πιο ξεκάθαρο, η νομολογία συνηγορεί ότι η νομική κατάσταση των εταιρειών και οργανισμών (status of corporations), διέπεται από το Δίκαιο της χώρας όπου έχουν εγγραφεί, που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι το Βρετανικό. 30

Ο Λόρδος Denning στην υπόθεση *Metlis v. National Bank of Greece and Athens* [1957] 2 Q.B. 33, είπε χαρακτηριστικά: 35

5 "Just as the status of an individual, his birth, his death, his marriage and succession are governed by the Law of his domicile, so also the status of a corporation, its creation, its dissolution, its amalgamation and succession are governed by the Law of its incorporation."

(Η υπογράμμιση είναι δική μου)

10 (Επίσης *ιδε σχετικά. Spyropoulos v. Transavia Holland N.V.* (1979) 1 C.L.R. σελ. 421, *Williams and Glyn's Bank Ltd v. The Ship "Maria"* (1983) 1 C.L.R. 106 και πιο πρόσφατα *Letco Co. v. Ηλιάδη*, (1991) 1 Α.Α.Δ. 435.

15 Πιστεύω ότι είναι κρυστάλλινη η αρχή ότι όσον αφορά θέματα συγχώνευσης (amalgamation), διαδοχής και μεταβίβασης δικαιωμάτων εταιρειών, όπως σχεδόν και όλα τα άλλα θέματα που αφορούν εταιρείες, το εφαρμοστέο Δίκαιο είναι το Δίκαιο της χώρας εγγραφής. Αυτό συνάγεται αναντίλεκτα από τις αποφάσεις της Βουλής των Λόρδων *National Bank of Greece v. Metlls* (ανωτέρω) καθώς και *Adams v. National Bank of Greece S.A.* [1961] A.C. 225.

20 Στη *Metlls* (ανωτέρω) ο Viscount Simmonds είπε χαρακτηριστικά:

25 "I believe that justice will be done if your Lordships think it right not only to recognize the fact that the new company exists by the law of its being but to recognize also what it is by the same law. It is conceded that its status must be recognized. That is a convenient word to use. But what does it include or exclude? If a corporation exists for no other purpose than to assume the assets, liabilities and powers of another company, what sense is there in our recognizing its existence if we do not also
30 recognize the purposes of its existence and give effect to them accordingly? If, for reasons of comunity, we recognize the new company as a juristic entity, neither the Greek government, the creator, nor the new company, its creature, can complain that we too clothe it
35 with all the attributes with which it has been invested.

Thus and thus alone, as it appears, will justice be done."

Επίσης στη συνέχεια ο Λόρδος Tucker είπε:

"It is of the very essence of the transaction that the liabilities and assets of the former should attach to the latter and to recognize the existence of the new entity but 5 to ignore an essential incident of its creation would appear to me illogical .... In my view, the fact that this liability was attached to it at birth by its creator can properly be regarded as a matter pertain to the status of the appellant company and accordingly governed by the 10 law of its domicile."

(Επίσης ίδε σχετικά την πρόσφατη Απόφαση της Βουλής των Λόρδων πάνω στο ίδιο θέμα *Arab Monetary Fund v. Hashim and Others* (No.3) [1991] 1 All E.R. 871.)

Με δεδομένο ότι το Δίκαιο που διέπει τη διαδοχή είναι 15 το Βρετανικό, προχωρώ να εξετάσω τις σχετικές πρόνοιες της Αγγλικής Νομοθεσίας, όπως αυτές εξηγήθηκαν από την εμπειρογνώμονα δ. Alison Lewsey.

Τη μαρτυρία της δ. Alison Lewsey αποδέχομαι πλήρως 20 σαν αληθινή και πραγματική καθότι καμιά άλλη μαρτυρία περί του αντιθέτου δεν έχει προσαχθεί ούτε έχει κλονιστεί στην αντεξέταση.

Τα άρθρα του σχετικού Αγγλικού Νόμου (που έχουν κατατεθεί σαν τεκ. 21), προβλέπουν ρητά (άρθρο 6(1)(α)), 25 ότι όλες οι υφιστάμενες συμβάσεις που έγιναν με την *Williams and Glyn's Bank plc* ("Αρχική Τράπεζα"), θα ερμηνεύονταν και θα εφαρμόζονταν και θα είχαν ισχύ από την καθορισμένη ημερομηνία, ως εάν αντί της Αρχικής Τράπεζας οι ενάγοντες ήταν το πρόσωπο με το οποίο έγιναν. Το άρθρο 8(1)(c)(i) προβλέπει επίσης ότι οποιαδήποτε ασφάλεια 30 είχε η Αρχική Τράπεζα προς όφελος της, θα θεωρείτο ότι την είχαν οι ενάγοντες εξ υπαρχής. Τέλος, το άρθρο 11(1) προβλέπει ότι οποιαδήποτε αγωγή εκκρεμεί προς όφελος της Αρχικής Τράπεζας, αυτή θα συνεχιζόταν από

την Royal Bank of Scotland. Η καθοριζόμενη ημερομηνία διαδοχής αναφέρεται στο άρθρο 3 του Νόμου που ήταν η 30/9/85, (όπως δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα του Λονδίνου, τεκμήριο 21).

- 5 Αφού εξέτασα και μελέτησα τα πιο πάνω άρθρα, και αφού άκουσα με προσοχή την επεξήγηση της νομικής θέσης που προέβαλε η εμπειρογνώμονας του Αγγλικού Δικαίου, καταλήγω ότι η διαδοχή έγινε νομότυπα και ότι οι αρχικοί ενάγοντες μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν νομό-
- 10 τυπα αντικατασταθεί από τους σημερινούς ενάγοντες, οι οποίοι έχουν τα ίδια δικαιώματα εναντίον του πλοίου, όπως είχε η Αρχική Τράπεζα. Το γεγονός ότι ακόμα υφίσταται η Williams and Glyn's Bank plc (ιδε τεκ. 26), δεν έχει καμιά σημασία και δεν επηρεάζει καθόλου τη νομιμό-
- 15 τητα της διαδοχής.

(Ε) ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ

- Η σχετική συμφωνία που έχει κατατεθεί ενώπιόν μου σαν τεκμήριο 3, αναφέρει ξεκάθαρα (άρθρο 2) ότι η υποθήκη έχει παραχωρηθεί σαν ασφάλεια, μέχρι ύψους
- 20 \$27.500.000, που θα καθίσταντο οφειλόμενα δυνάμει της εγγύησης σε σχέση με το κεφάλαιο και την πληρωμή του ποσού \$11.000.000 (Αμερικανικών Δολαρίων), σε σχέση με τόκο πάνω στο κεφάλαιο που ασφαλίζει η εγγύηση. Η εγγύηση που έχει σημειωθεί και αυτή σαν τεκμήριο 3, είναι
- 25 αυτή που παραχώρησε η πλοιοκτήτρια εταιρεία (Λαέρτης) στο δάνειο (τεκμήριο 1), που έγινε στην "Ulysses" από τους ενάγοντες.

- Η μαρτυρία που δόθηκε για το θέμα αυτό δεν έχει αντικρουσθεί από το πλοίο με την προσαγωγή οποιασδήποτε
- 30 άλλης μαρτυρίας. Το οφειλόμενο ποσό σήμερα, όπως ανέφερε ο μάρτυρας των εναγόντων Βαρναβίδης, είναι \$4.400.000 και οι τόκοι μέχρι την 25/9/90 \$13.497.062,84. Το ποσό των \$100.000 που απαιτείται με την παράγραφο 29(d) της Αναφοράς, έχει εγκαταλειφθεί. Όπως έχω προαναφέρει, τη μαρτυρία του κ. Βαρναβίδη και κ. Harrington
- 35 την έχω αποδεχθεί σαν αληθή, η οποία, όπως προαναφέ-

ρα, υποστηρίζεται από τεκμήρια τα οποία έχουν κατατεθεί στο Δικαστήριο και η εγκυρότητα των οποίων δεν έχει κλονισθεί. Αναφορικά με την κατάσταση λογαριασμού που φαίνεται στα τεκμήρια 24 και 25, εγείρεται θέμα κατά πόσο αυτά καλύπτονται από το Bankers' Books Evidence Act 1879 ώστε να μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο. 5

Και οι δύο πλευρές συμφωνούν ότι το Bankers' Books Evidence Act 1879 εφαρμόζεται στην Κύπρο με βάση το άρθρο 3 του Κεφ. 9 (Evidence Law). (Ίδε *The Attorney-General of the Republic v. Theocharis Theocharides and Others* (1973) 2 C.L.R. 75 και *Azinas & Another v. Police* (1981) 2 C.L.R. 9). 10

Η διαφορά εστιάζεται στο κατά πόσο το σχετικό άρθρο περιλαμβάνει και καταστάσεις λογαριασμού τα οποία είναι αντίγραφα "επεξεργαστή κειμένου" από στοιχεία που τηρούνται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, όπως κατά κοινή παραδοχή είναι τα τεκμήρια 24 και 25. 15

Το σχετικό άρθρο 9 του πιο πάνω Νόμου αναφέρει:

"Expressions in this Act relating to "bankers' books" include ledgers day books, cash books, accounts books, and all other books used in the ordinary business of the bank." 20

Στην Αγγλία το θέμα είναι πιο ξεκάθαρο αφού με τη θέσπιση του Νόμου Banking Act 1979 προστέθηκαν στο τέλος του πιο πάνω άρθρου οι λέξεις: 25

"Whether those records are in written form or are kept on microfilm, magnetic tape or any other form of mechanical or electrical data retrieval mechanism."

Δυστυχώς στην Κύπρο δεν έχουν γίνει οι πιο πάνω αλλαγές, αλλά βέβαια, όπως έχει αναφερθεί στην υπόθεση *Αστυνομία v. Γιαννάκη Ευδιά κ.α.*, (1992) 2 Α.Α.Δ.26, που εκδόθηκε στις 10/1/92 από τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δι- 30

καστηρίου κ. Α. Λοΐζου, το Δικαστήριο δεν θα πρέπει να
προσπαθήσει από μόνο του "να βρει λύσεις στα προβλήμα-
τα που δημιουργεί η τεχνολογική πρόοδος, έξω από τις
καθιερωμένες αρχές του δικαίου ...." Είναι καθήκον και
5 αρμοδιότητα της νομοθετικής εξουσίας να θεσπίσει νομο-
θεσία η οποία να συμβαδίζει με τις τεχνολογικές εξελίξεις.

Όμως πιστεύω ότι, παρόλο που το σχετικό άρθρο του
Νόμου μας δεν είναι ξεκάθαρο, εφαρμόζοντας την ερμη-
νευτική αρχή του ejusdem generis στην ερμηνεία της φρά-
10 σης "and all other books used in the ordinary business of the
bank" και έχοντας στο νου το σκοπό του Νόμου, που δεν
είναι τίποτε άλλο παρά να διευκολύνει τις Τράπεζες στην
προσαγωγή μαρτυρίας με τη μορφή αντιγράφων αντί των
πρωτοτύπων, κάτι που θα ήταν εντελώς δυσχερές και θα
15 προκαλούσε δυσκολίες στο τραπεζικό σύστημα, καταλήγω
ότι το σχετικό άρθρο 9 είναι γενικό και καλύπτει οποιασ-
δήποτε μορφής μόνιμης καταγραφής στοιχείων που τη-
ροούνται από Τράπεζες, περιλαμβανομένων και αντιγρά-
φων που προέρχονται από "επεξεργαστή κειμένων" από
20 στοιχεία που τηρούνται από ηλεκτρονικό υπολογιστή.
(Ίδε Craies on Statute Law, 7η Έκδοση, σελ. 182-185, πάνω
στις αρχές ερμηνείας γενικών λέξεων σε συνδυασμό με το
σκοπό του Νόμου.) Υποστήριξη στην άποψη αυτή βρήκα
στην υπόθεση *Barker v. Wilson* [1980] 2 All E.R. 81, η
25 οποία αποφασίστηκε πριν τη θέσπιση του Banking Act
1979. Σχετικά στη σελίδα 83 ο Λόρδος Bridge είπε:

"The Bankers' Books Evidence Act 1879 was enacted
with the practice of bankers in 1879 in mind. It must be
30 construed in 1980 in relation to the practice of bankers as
we now understand it. So construing the definition of
"bankers' books" and the phrase "an entry in a banker's
book", it seems to me that clearly both phrases are apt to
include any form of permanent record kept by the bank
of transactions relating to the bank's business, made by
35 any of the methods which modern technology makes
available, including, in particular, microfilm."

(Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου)

Για τους πιο πάνω λόγους, τα πιο πάνω τεκμήρια λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο. Θέλω όμως να τονίσω ότι και να αγνοούνταν αυτές οι καταστάσεις, η αναντίληκτη προφορική μαρτυρία του κ. Βαρναβίδη θα ήταν αρκετή για το Δικαστήριο να καταλήξει στα ίδια συμπεράσματα. 5

(Ζ) ΤΟΚΟΙ

Το ζήτημα των τόκων με έχει προβληματίσει. Από το τεκμήριο 3, άρθρο 2(ii) (σελίδα 4), γίνεται ξεκάθαρο ότι αυτοί δε μπορούν να υπερβούν το ποσό των \$11.000.000 (Αμερικανικών Δολαρίων). Ποιό είναι το Δίκαιο που εφαρμόζεται στην εκδίκαση του τόκου; Υπάρχουν δύο απόψεις: ότι το επιτόκιο είναι θέμα που ανάγεται στο μέτρο των αποζημιώσεων (measure of damages) και κατά συνέπεια είναι θέμα διαδικαστικό και διέπεται από το τοπικό Δίκαιο (Law of the forum, δηλαδή το Κυπριακό στην περίπτωση μας), (ιδε σχετικά *Miliangos v. George Frank (Textiles) Ltd (No.2)* [1977] Q.B. 489), και η άλλη νομική θέση υποστηρίζει ότι διέπεται από το εφαρμοστέο Δίκαιο της συμφωνίας που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι το Ελληνικό (ιδε *Helmsing Schiffahrts GmbH and Co. v. Malta Dry Docks Corporation* [1977] 2 L.L.L.R. 444). Πιστεύω ότι η πρώτη νομική θέση που αναφέρεται στην *Miliangos* (ανωτέρω), είναι η πιο σωστή. Το θέμα της εκδίκασης του τόκου είναι θέμα που διέπεται από το lex fori. Η εφαρμογή του Κυπριακού Νόμου δεν έχει όμως καθόλου δυσμενείς συνέπειες για τις ξένες συναλλαγές. Το ανώτατο επιτόκιο που προβλέπεται από το σχετικό Νόμο (2/77 Περί Τόκου και Συναφών Θεμάτων Νόμος), άρθρο 3, είναι 9% ετησίως. Όμως ο Νομοθέτης πρόβλεψε την πιθανή αδικία που ίσως θα συνέβαινε σε περιπτώσεις όπου όλες οι συναλλαγές έγιναν στο εξωτερικό μεταξύ αλλοδαπών υπηκόων και γι' αυτό συμπεριέλαβε στο Νόμο την επιφύλαξη του άρθρου 7 που αναφέρει:

"Αι διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 6 δεν εφαρμόζονται επ' οιουδήποτε χρέους ή υποχρέωσης εις ξένον νόμισμα προς μη κάτοικον Κύπρου εάν η σύμβασις δια

5 το χρέος ή την υποχρέωσιν ταύτην συνήφθη καθ' οιον-
δήτην χρόνον μετά την 25ην Ιουνίου, 1963 και εάν
αύτη έτυχεν εγκρίσεως ή, αναλόγως της περιπτώσεως,
δεν έχρηξεν εγκρίσεως δυνάμει του περί Ελέγχου του
Συναλλάγματος Νόμου."

Η πιο πάνω επιφύλαξη εφαρμόζεται απόλυτα στη συ-
γκεκριμένη περίπτωση και έτσι δεν καθορίζεται οποιοδή-
ποτε ανώτατο όριο επιτοκίου πάνω στο αρχικό κεφάλαιο
της οφειλής.

10 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Έχω κληθεί από τους ενάγοντες όπως σε περίπτωση
που εκδώσω Απόφαση εναντίον του εναγόμενου πλοίου,
αυτή θα πρέπει να περιλάβει και την πλοιοκτήτρια εται-
ρεία η οποία έχει εμφανισθεί στη διαδικασία και έχει υπε-
15 ρασπισθεί το πλοίο.

Στο σύγγραμμα "THE ADMIRALTY JURISDICTION
& PRACTICE", 5th Edition by ROSCOE, στη σελίδα 29
στη 2η παράγραφο αναφέρεται:

20 "An action in rem being a form of procedure only, a
successful litigant in such an action has a right to recover
damages against the property of a defendant who has
appeared in an action in rem other than the ship against
which the writ in rem has been issued. The liability of the
25 shipowner is not limited to the value of the res primarily
proceeded against. Modern decisions have in fact
elucidated the law and replaced it in its earlier and more
simple state (see THE DUPLEIX (1912) P. 8, THE
GEMMA [1899] P. 285, THE DICTATOR (1892) P. 304,
30 THE JOANNIS VATIS (No.2) [1922] P. 213). An action,
therefore, though originally commenced in rem, becomes
a personal action against a defendant upon appearance,
and he becomes liable for the full amount of a judgment
unless protected by the statutory provisions for the
limitation of liability."

Επίσης στην υπόθεση "THE POINT BREEZE" Lloyds Rep., Vol. 30, σελ. 229, ο Δικαστής Bateson είπε:

".... That part of the judgment has since been overruled in THE GEMMA (1899) p. 285, THE DICTATOR (1892) p. 304 and other cases whereby it is made plain that anybody getting a judgment in an action in rem is entitled to issue execution for any balance against the parties who have appeared to defend in such an action ....."

(Η υπογράμμιση είναι δική μου)

Και στην υπόθεση "THE DESPINA G.K." [1982] 2 Lloyds Rep. p. 555, στη σελίδα 558 όπου ο Δικαστής Sheen J. απεφάσισε:

"..... Likewise, there is the further distinction between an action in rem which may be brought in the High Court against the ship and execution of judgment obtained in such an action. In the GEMMA (1899) p. 285 the Court of Appeal held that the owners of the foreign vessel had by appearing in an action in rem, rendered themselves personally liable. Accordingly, if the amount of bail given for the release of the ship was insufficient to satisfy the judgment the balance outstanding could be enforced by a writ of fieri facias against any of the defendant's goods and chattels, including the released vessel if the came within the Jurisdiction ....."

Δεν έχω αμφιβολία ότι υπό κανονικές συνθήκες η Απόφαση θα έπρεπε να εκδιδόταν και εναντίον της πλοιοκτήτριας εταιρείας. Δε δέχομαι τη θέση των συνηγόρων του πλοίου ότι η εμφάνιση στη διαδικασία έγινε εκ μέρους μόνο του πλοίου αποκλειστικά, διότι πρόκειται περί άψυχου αντικειμένου και οι εμφανίσεις γι' αυτό γίνονται εκ μέρους κάποιας νομικής ή φυσικής προσωπικότητας που έχει συμφέρο σε αυτό. Συμφωνώ ότι μπορεί να εμφανισθεί οιοδήποτε ενδιαφερόμενο μέρος στη διαδικασία σύμφωνα με τους θεσμούς, αλλά εάν επιλέξει να εμφανισθεί εκ μέ-

5 ρους του ίδιου του πλοίου τότε διακινδυνεύει να εκδωθεί απόφαση εναντίον του προσωπικά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η εμφάνιση έγινε εκ μέρους του πλοίου από την πλοιοκτήτρια εταιρεία. Τούτο συνάγεται τόσο από τα
πρακτικά του Δικαστηρίου κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, όσο και από τις δηλώσεις των δικηγόρων του πλοίου στην εξέλιξη της διαδικασίας.

10 Όμως το θέμα δε σταματά εδώ. Υπάρχει η Απόφαση του Αγγλικού Δικαστηρίου εναντίον της πλοιοκτήτριας εταιρείας, και η οποία έχει κατατεθεί σαν τεκμήριο 14, για ακριβώς το ίδιο θέμα. Πιστεύω ότι με βάση την αρχή Res
15 *Judicata*, που ανέλυσα προηγουμένως, εμποδίζομαι από του να εκδώσω οποιαδήποτε απόφαση εναντίον της πλοιοκτήτριας, καθότι θα εδημιουργείτο θέμα διπλότητας της διαδικασίας.

Υπό το φως των ανωτέρω, εκδίδω Απόφαση εναντίον του εναγόμενου πλοίου και υπέρ των εναγόντων, για ποσό \$4.400.000 (Αμερικανικών Δολαρίων) και ποσού \$11.000.000 (Αμερικανικών Δολαρίων) σαν τόκων, ή το
20 αντίστοιχο σε Κύπριακές Λίρες. (Ίδε πάνω στο θέμα της απόφασης σε ξένο συνάλλαγμα, *Williams & Glyn's Bank v. Panayiotis-Kouloumbis v. The Ship "Maria"* (1986) 1 C.L.R. 627.)

25 Επίσης καταδικάζω το εναγόμενο πλοίο όπως πληρώσει όλα τα έξοδα των εναγόντων, τα οποία θα υπολογίσει ο Πρωτοκολλητής, εκτός εάν συμφωνηθούν μέσα σε δέκα μέρες από σήμερα. Λόγω της φύσης της υπόθεσης και των διαφόρων νομικών πτυχών που εγέρθησαν, επιτρέπω έξοδα για δύο δικηγόρους.

Απόφαση ως ανωτέρω.